

**ELZAS
VOGEZEN**

van reizigers voor reizigers

TROTTER

**ELZAS
VOGEZEN**

De wereld houdt niet op met draaien. Een wereldreiziger is de eerste om dat te beamen. Hoewel men geen inspanningen gespaard heeft om al de gegevens in deze gids uitgebreid te testen en te actualiseren, is het niet uitgesloten dat je ter plaatse vaststelt dat bepaalde gegevens in deze gids toch al opnieuw gewijzigd zijn. Veel adressen en suggesties in de Trotters zijn bovendien wat 'fragiel', juist omdat ze zo sympathiek en verrassend zijn. We zouden het daarom bijzonder op prijs stellen als je ons op de hoogte brengt van eventuele wijzigingen, zodat we de eerstvolgende herdruk op een correcte manier kunnen aanpassen. Dank bij voorbaat. Ons adres:

TROTTER

Uitgeverij Lannoo
Kasteelstraat 97
B-8700 Tielt

Uitgeverij Terra Lannoo
Postbus 97
3990 DB Houten

E-MAIL: TROTTER@LANNOO.BE

WWW.TROTTERCLUB.COM

De prijscategorieën die in de Trottergidsen worden gebruikt, zijn steeds afgestemd op het land. Als je in een goedkoop hotelletje ongeveer € 25 betaalt, behoort een hotel waar je € 75 neertelt uiteraard tot de dure prijsklasse. De uitgever kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele fouten of de gevolgen ervan.

VERTALING Stephen Adriaens en Karin Vanpoucke; 2012 Imago Mediabuilers, Ykje Wildenborg, Annemieke Hendriks & Lotte Knappe

REISINFO VLAANDEREN EN NEDERLAND Wegwijzer, Brugge

OMSLAGONTWERP Studio Jan de Boer / Helga Bontinck

ONTWERP BINNENWERK Studio Lannoo

OMSLAGFOTO PHB.cz (Richard Sernik) / Shutterstock

OORSPRONKELIJKE TITEL Le Guide du Routard – Alsace / Vosges

OORSPRONKELIJKE UITGEVER Hachette, Paris

DIRECTEUR Philippe Gloaguen

STICHTERS Philippe Gloaguen en Michel Duval

HOOFDREDACTEUR Pierre Josse

ADJUNCTREDACTEUREN Benoît Lucchini en Amanda Kervel

REDACTEUREN Olivier Page, Véronique de Chardon, Isabelle Al Subaihi, Anne-Caroline Dumas, Carole Bordes, André Poncelet, Marie Burin des Roziers, Thierry Brouard, Géraldine Lemauf-Beauvois, Anne Poinot, Mathilde de Boisgrollier, Gavin's Clemente-Ruiz, Alain Pallier en Fiona Debrabander

© Hachette (alle rechten voor vertaling, reproductie en bewerking gereserveerd voor alle landen), Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2013

© Cartografie Hachette Tourisme

WWW.LANNOO.COM

D/2013/45/206 - ISBN 978 94 014 0658 1 – NUR 512

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

IN DE TROTTERREEKS VERSCHENEN

- A** Trotter Amsterdam
- Trotter Ardèche
- Trotter Argentinië
(Chileens Patagonië)
- Trotter Aquitaine
- Trotter Auvergne
- B** Trotter Bali/Lombok/Java
- Trotter Barcelona
- Trotter België
- Trotter Berlijn
- Trotter Bourgondië
- Trotter Brazilië
- Trotter Bretagne
- Trotter Brussel
- Trotter Bulgarije/Roemenië
- C** Trotter Californië
- Trotter Catalonië/Barcelona
- Trotter Chambres d'hôtes in Frankrijk,
meer dan 1500 trotteradressen
- Trotter Champagne-Franse Ardennen
- Trotter Chili en Paaseiland
- Trotter China
- Trotter Corsica
- Trotter Côte d'Azur
- Trotter Cuba
- D** Trotter De beste hotels en restaurants in Frankrijk
- Trotter Denemarken
- Trotter Dordogne/Lot-et-Garonne
- E** Trotter Egypte
- Trotter Elzas/Vogezen
- F** Trotter Finland
- Trotter Franche-Comté/Jura
- Trotter Franse Alpen
- G** Trotter Griekenland
- Trotter Griekse eilanden
- Trotter Guatemala/Yucatán/Belize
- H** Trotter Hongarije
- I** Trotter Ierland
- Trotter IJsland
- Trotter Italiaanse meren
- J** Trotter Jordanië/Syrië
- K** Trotter Kastelen van de Loire
- Trotter Kenia/Tanzania
- Trotter Kreta
- Trotter Kroatië

- L** Trotter Languedoc-Roussillon
- Trotter Laos/Cambodja
- Trotter Londen
- M** Trotter Madagaskar
- Trotter Maleisië
- Trotter Marokko
- Trotter Mexico
- Trotter Midden-Spanje
- Trotter Midi-Pyrénées
- N** Trotter Nepal/Tibet
- Trotter New York
- Trotter Noord- en Midden-Duitsland
(Berlijn/Dresden/Hamburg/Keulen)
- Trotter Noord-Engeland en Wales
- Trotter Noord-India
- Trotter Noordoost-Italië
(Verona/Padua/Venetië/
Bologna/Ravenna)
- Trotter Noord-Spanje
- Trotter Noordwest-Italië
(Aosta/Turijn/Genua/Milaan/
Comomeer/Gardameer/Parma)
- Trotter Noorwegen
- Trotter Nord/Pas-de-Calais
(Lille/Frans-Vlaanderen/Avesnois/
Opaalkust)
- Trotter Normandië
- O** Trotter Oostenrijk-Wenen
- Trotter Oostkust-USA
- P** Trotter Parijs
- Trotter Peru/Bolivia
- Trotter Picardië
- Trotter Polen
- Trotter Portugal
- Trotter Provence
- R** Trotter Rome
- S** Trotter Sardinië
- Trotter Schotland
- Trotter Senegal/Gambia
- Trotter Sicilië
- Trotter Sri Lanka
- T** Trotter Thailand
- Trotter Toscane/Umbrië
- Trotter Tsjechië en Slowakije
- Trotter Turkije
- V** Trotter Vietnam
- W** Trotter West-Canada/Ontario
- Trotter West- en Zuid-Duitsland
- Z** Trotter Zuid-Afrika/Namibië
- Trotter Zuid-Engeland
- Trotter Zuid-India/Goa
- Trotter Zuid-Italië/Rome
- Trotter Zuid-Spanje
- Trotter Zuidwest USA
(Zuid-Californië en
de nationale parken)
- Trotter Zweden

INHOUD

VEELGESTELDE VRAGEN

WAT JE ZEKER NIET MAG MISSEN

REIZEN NAAR ELZAS EN VOGEZEN

Vervoer naar de regio	14
-----------------------	----

ELZAS PRAKTISCH

ABC van de Elzas	18	Geldzaken	23
Alvorens te vertrekken	18	Huizenruil	24
Budget	20	Museum pas voor het Boven-Rijngebied	24
Feestdagen	21	Reisliteratuur	24
Gehandicapten	23	Taal	25
Gezondheid	23	Telecommunicatie	27

MENS, MAATSCHAPPIJ, NATUUR EN CULTUUR

De Elzas in de wereld	28	Identiteit	40
Beroemde Elzassers	28	Keuken	41
Drank	31	Milieu	44
Economie	34	De Rijn, een gemoderniseerde grijsaard	44
Eigen wetten	34	Wandelingen	45
Geografie	35	Werelderfgoed van Unesco	46
Geschiedenis: enkele data	36	Woonvormen	46
Godsdiensten en geloof	39		

ELZAS

DE BAS-RHIN 49

Straatsburg	52	DE KLOOSTERTUIN, SCHILTIGHEIM,	
KEHL, DE ABDIJKERK VAN ESCHAU EN		PFULGRIESHEIM, HANGENBIETEN	116

DE ELZASSER WIJNRUTE 119

VAN MARLENHEIM NAAR HEILIGENSTEIN VIA DE SINT-ODILIËNBERG 119

Marlenheim	119	Boersch	126
TRAENHEIM, BALBRONN, BERGBIETEN	120	ATELIER VOOR KUNSTINLEGWERK EN HET	
Molsheim	120	LEONARDSAUPARK IN SAINT-LÉONARD	126
WOLXHEIM, MUTZIG: DE RUÏNES VAN HET		Obernai	127
KASTEEL VAN GUIRBADEN	122	Ottrott	130
Rosheim	123	KLINGENTHAL	131
ROSENWILLER	125	De Sint-Odiliëenberg	131

VAN HEILIGENSTEIN NAAR HAUT-KOENIGSBURG 134

Heiligenstein	134	Dambach-la-Ville	140
Barr	134	Scherwiller	142
GERTWILLER	136	DE BURCHT VAN ORTENBOURG	143
Mittelbergheim	137	CHÂTENOIS	143
Andlau	137	Kintzheim	144
ITTERSWILLER, EPGIG, BLIENSCHWILLER	139	Kasteel van Haut-Koenigsbourg	145

8 | INHOUD

SÉLESTAT EN DE GRAND RIED		148	
Sélestat	148	Rhinau	158
HERDENKINGSMUSEUM VAN DE MAGINOT-LINIE	155	Erstein	159
Ebersmunster	156	HINDISHEIM, HET KASTEEL VAN OSTHOUSE	160
Muttersholtz	157	Benfeld	161
HET NATUURHUIS VAN RIED, ILLWOUD	157		
DE VALLEIEN IN DE VOGEZEN		162	
DE VALLEI VAN VILLÉ		162	
Villé	162	Le Hohwald	165
STEIGE, ALBÉ, HET DAL VAN VILLÉ, LE CHAMP DU FEU	164	AVONTURENPARK ELZAS IN BREITENBACH	167
DE VALLEI VAN DE BRUCHE		167	
Dorpjes in de hoge vallei van de Bruche	169	Natzwiller	174
Le Ban-de-la-Roche	170	MUSEUM VAN VOLKSTRADITIES IN NEUVILLER-LA-ROCHE	175
FOUDAY, WALDERSBACH	171	Schirmeck	175
Concentratiekamp Le Struthof	173	GRENDLBRUCH, HAMEAU DU SALM, DE DONON	176
DE VALLEI VAN HASEL		178	
NIEDERHASLACH, VAN OBERHASLACH NAAR WANGENBOURG, WANGENBOURG-ENGENTHAL, WASSELONNE	178		
DE ROUTE VAN DE NOORDELIJKE VOGEZEN		180	
TEN NOORDWESTEN VAN STRAATSBURG: SAVERNE EN HANAUERLAND		180	
Marmoutier	180	Neuwiller-lès-Saverne	189
Saverne	182	DOSENHEIM-SUR-ZINSEL	190
BOTANISCHE TUIN, SAINT-JEAN-DE-SAVERNE, MONT SAINT-MICHEL, SAINT-VITGROT EN ALPENTUIN, KASTEEL VAN HAUT-BARR, DE VOORMALIGE TELEGRAAFTOREN VAN CHAPPE, DE GROTE EN KLEINE GEROLDSECK, HET OOIEVAARSCENTRUM, DE HELLENDE SLUIS	188	Bouxwiller	190
		BASTBERG, KIRRWILLER, PFAFFENHOFFEN, HOCHFELDEN	192
		L'Alsace Bossue	194
REGIONAAL NATUURPARK VAN DE NOORDELIJKE VOGEZEN		195	
La Petite-Pierre	195	Wingen-sur-Moder	198
GRAUFTHAL	198	LA PIERRE DES DOUZE APÔTRES	199
DE KASTELENROUTE		199	
Kasteel van Lichtenberg	199	KASTEEL VAN HOHENBOURG, KALKOVEN, LANGENSULTZBACH, OBERSTEINBACH	204
OFFWILLER	201	Woerth	206
Niederbronn-les-Bains	201	VREDESKERK IN FROESCHWILLER, PRETPARK DIDI'LAND IN MORSBRONN-LES-BAINS	207
OBERBRONN, REICHSHOFFEN	202		
Lembach	203		
KASTEEL VAN FLECKENSTEIN	204		
VAN OUTRE-FÔRET NAAR KOCHERSBERG		208	
Merkwiller-Pechelbronn	208	Wissembourg	211
BOERDERIJ VAN OUTRE-FÔRET IN KUTZENHAUSEN	210	Seebach	215
Cleebourg	210	Hunspach	216
		HET FORT VAN SCHOENENBOURG, HOFFEN	216

Betschdorf	217	Hagenau	219
KUHLENDORF, DE BUNKER VAN DE TROEPEN VAN ESCH EN HET SCHUIJPLAATSMUSEUM		Brumath	223
IN HATTEN	218	KOCHERSBERG: HOPWANDELING IN WINGERSHEIM	224
Hagenauwoud	218		
SURBOURG EN WALBOURG, SOUFFLENHEIM	219		
DE HAUT-RHIN			226
Abc van de Haut-Rhin	227	Nuttige adressen	229
Natuur, openluchtactiviteiten en cultuur	227	Nuttige pasjes	229
In het land van de winstubs en de boerderijherbergen	229	Evenementen	230
		Colmar	230
DE ELZASSER WIJNRUTE (VERVOLG)			250
VAN SAINT-HIPPOLYTE NAAR COLMAR			250
Saint-Hippolyte	250	Kientzheim	272
Bergheim	252	SIGOLSHEIM	274
Thannenkirch	254	Kaysersberg	275
Ribeauvillé	256	Ammerschwihr	278
Illhaeusern	261	Katzenthal	280
Hunawihr	262	Niedermorschwihr	281
ZELLENBERG	264	Turckheim	283
Riquewihr	264	TROIS-ÉPIS, WINTZENHEIM, WETTOLSHEIM	288
HET WIJNWANDELPAD VAN DE GRAND CRUS: BENNWIHR, MITTELWIHR EN BEBLENHEIM	270		
VAN COLMAR NAAR GUEBWILLER			289
Eguisheim	289	Gueberschwihr	293
Husseren-les-Châteaux	292	Rouffach	294
DE KASTELENROUTE VAN HAUT-EGUISHEIM: DE KASTEELRUÏNES VAN WALHENBOURG, HOHLANDSBOURG EN KASTEEL PFLIXBOURG, OBERMORSCHWIHR	292	WESTHALTEN, SOULTZMATT, PFAFFENHEIM, ONZE-LIEVE-VROUWEKAPEL VAN SCHAUENBERG	297
HET BERGMASSEIF VAN DE VOGEZEN			298
DE ZILVERVALLEI			298
Sainte-Marie-aux-Mines	298	L'HÂTE, MUSEUM VAN HOUTZAGERIJ, AUBURE, SKISTATION: BERGPAS DES BAGENELLES	303
HET SCHOOLMUSEUM, SAINT-PIERRE-SUR-			
DE VALLEI VAN ORBEY EN HET PAYS WELCHE			304
Le Bonhomme	305	De weg van Orbey naar Labaroche	310
Lapoutroie	305	WETTSTEINBERGPAS, GEDENKMUSEUM EN HET SLAGVELD VAN LINGE	310
Orbey	307	Labaroche	310
MUSEUM VAN HET PAYS WELCHE, MUSEUM VAN DE RELIGIEUZE KUNST, DE OUDE HYDRAU- LISCHE SMEDERIJ, DE DRIE MUSEA 'BARLIER' IN FRÉLAND, VISKEKERIJ DES DEUX LACS IN ORBEY-PAIRIS, SKISTATION DU LAC BLANC	308		
ROUTE DES CRÊTES			311
COL DES BAGENELLES, COL DU BONHOMME, COL DU CALVAIRE, HET WITTE MEER, HET ZWARTE MEER, COL DE LA SCHLUCHT, HOOGTETUIN VAN HAUT-CHITELET, LES HAUTES CHAUMES, DE		HOHNECK, COL DU HERRENBERG, LE MARK- STEIN, DE GRAND BALLON, KASTEELRUÏNES VAN FREUNDSTEIN, HET SLAGVELD VAN HARTMANN- WILLERKOPF (LE VIEIL-ARMAND)	314

10 | INHOUD

DE VALLEI VAN MUNSTER		317
Munster	318	FECHT: HOHRODBERG 325
DE VALLEI VAN DE GRANDE FECHT: MULBACH-SUR-MUNSTER, DE VALLEI VAN DE WORMSA, HERDENKINGSKERK EMM IN METZERAL-SONDERNACH, KLOMPENMAKERSATELIER IN LUTTENBACH, DE VALLEI VAN DE PETITE		RICHTING COLMAR: HET HUIS VAN ALBERT SCHWEITZER EN WANDELPAD, MUSEUM VAN DE AFRIKAANSE KUNST, SOULTZBACH-LES-BAINS 327
DE VALLEI VAN HET FLORIVAL		328
Guebwiller	328	Soultz 333
LAUTENBACH, VIVARIUM VAN DE MOLEN, ABDIJ VAN MURBACH, WIJNPAD ORSCHWIHR 332		VALLON DU RIMBACH, BASILIEK VAN THIERNBACH, JUNGHOLTZ 335
DE VALLEI VAN DE THUR		336
Thann	336	KRUTH-WILDENSTEIN, DE ELZASSER WIJNRUTE, JOFFRE-ROUTE 341
PARK VAN WESSERLING -TEXTIELMUSEUM, MUSEUM SERRET IN SAINT-AMARIN, LAC DE		
DE VALLEI VAN DE DOLLER		342
Masevaux	342	WOLVENGROT IN SENTHEIM, BUNKERPAD IN BURNHAUPT-LE-HAUT, SEWEN 344
DE TREIN VAN DOLLER NAAR CERNAY, GEOLOGIEMUSEUM, GEOLOGISCH PAD EN DE		
HET ZUIDEN VAN DE ELZAS		347
Mulhouse	347	REGENTSCHAPMUSEUM IN ENSISHEIM, BEHANGPAPIERMUSEUM IN RIXHEIM 362
ECOMUSEUM VAN DE ELZAS, PRETPARK 'LE BIOSCOPE' IN UNGERSHEIM,		
SUNDGAU		364
Altkirch	366	FROENINGEN 368
DE WEG VAN ALTKIRCH NAAR FERRETTE		368
HIRTZBACH, GRENTZINGEN, RIESPACH, DE VALLEI VAN LARGUE, NATUURHUIS VAN SUNDGAU IN ALTENACH 369		Ferrette 370
		MUSEUM VAN DE GELIEFDEN EN HET ERFGOED VAN SUNDGAU IN WERENTZHOUSE 372
EEN UITSTAPJE TUSSEN FERRETTE EN ZWITSERLAND		372
LUCELLE, DE VALLEI VAN LUCELLE EN OLTINGUE		374
IN DE ELZASVLAKTE		375
Klein Camargue (Petite Camargue)	375	HUIS VAN ENERGIEËN EN UITKIJKTOREN VAN DE HYDRAULISCHE CENTRALE IN FESSENHEIM, RIED BRUN, HARDT, RIJNWANDELING IN BALTZENHEIM 378
Neuf-Brisach	376	
OPTICAMUSEUM EN GALLO-ROMEINS MUSEUM IN BIESHEIM, MAISON SCHOELCHER,		
VOGEZEN		
ABC van de Vogezen	382	Milieu 387
Alvorens te vertrekken	382	Wandelingen en trektochten 387
Drank	383	Skiën 388

Épinal	389	TEKEN, HET FORT VAN UXEGNEY, RAMBERS-VILLERS EN HET AARDEWERKMUSEUM	399
AMERIKAANSE BEGRAAFPLAATS EN GEDENK-			
DE CENTRALE VOGEZEN			400
Raon-L'Étape	400	LAC DE LA MAIX, COL DU DONON,	
Lac de la Plaine	402	ABDIJKERK VAN DE HEILIGE HIDULF IN	
Senones	403	MOYENMOUTIER, ÉTIVAL-CLAIREFONTAINE	405
DE TUINEN VAN CALLUNES IN BAN-DE-SAPT,			
DE HOGE VOGEZEN			407
Saint-Dié-des-Vosges	407	La Bresse	429
BOERDERIJMUSEUM LÉ MOHO DÉ SOYOTTE IN SAINT-MARGUERITE, HET KELTISCHE KAMP BURE, FRAISPERTUIS-CITY, DE BOTANISCHE TUIN VAN GONDREMER IN HOUSSERAS	414	LAC DES CORBEAUX, HET VEEN VAN MACHAIX, HET LAC DE BLANCHEMER, HET LAC DE LISPACH, HET MUSEUM VAN 1001 WORTELEN, HET HOUTMUSEUM IN SAIXURES-SUR-MOSELLOTTE	436
Gérardmer	415	Ventron	437
HET LAC DE LONGEMER EN HET LAC DE RETOURNEMER: HET DIERENMUSEUM LOTHARINGEN IN XONRUPT-LONGEMER, DE DUIVELSROTS, BERGPAS VAN STRAITURE, ZAGERIJ LANÇOIR IN BAN-SUR-MEURTHE-CLEFCY, DE ROUTE DES CRÊTES, DE TENDON-WATERVALLEN: TENDON, DE TUIN VAN BERCHIGRANGES IN GRANGES-SUR-VOLOGNE EN HET ROTSENVELD IN BARBEY-SEROUX	424	KLUIZENAARSWONING VAN BROEDER JOSEPH	440
		Bussang	441
		Saint-Maurice-sur-Moselle	443
		KOPERMIJNEN 'LES HAUTES MYNES' IN LE THILLOT	445
		Le Ballon d'Alsace	446
		Remiremont	447
DE ZUIDELIJKE VOGEZEN			451
Plombières-les-Bains	451	Le Val-d'Ajol	455
LA VÔGE			457
Bains-les-Bains	457	La Saône Lorraine	463
FONTENOY-LE-CHÂTEAU, XERTIGNY	459	MONTHUREUX-SUR-SAÔNE, LES THONS, BLEURVILLE, ISCHES, SAINT-JULIEN, AUREIL-MAISON, LAMARCHE, MORIZÉCOURT, MARTIGNY-LES-BAINS	463
Darney	461	Châtillon-sur-Saône	467
GLAS-, HOUT- EN IJZERMUSEUM IN HENNEZEL, DE BRON VAN DE SAÔNE IN VIOMÉNIL, SINT-PIETERSKERK IN RELANGES, DROITEVAL	462		
HET VOGEZISCH LAAGLAND			469
Contrexéville	469	DE BASILIEK VAN ONTBLADERD HOUT 'BOIS-CHENU'	483
Vittel	471	Mirecourt	483
Neufchâteau	474	VOGEZISCH ECOMUSEUM VAN DE BROUWERIJ IN VILLE-SURE-ILLON, POUSSAY, DE KERK VAN VOMÉCOURT-SUR-MADON	486
HET FORT VAN BOURLÉMONT IN MONT-LÈS-NEUFCHÂTEAU, KASTEEL VAN AUTIGNY-LA-TOUR, PRIORIJ VAN CHÂTENOIS	476	Charmes	486
De archeologische vindplaats van Grand	478	CHAMAGNE, PORTIEUX: DE KRISTALFABRIEK, XARONVAL, CHÂTEL-SUR-MOSELLE	489
Domrémy-la-Pucelle	480		
LIJST VAN KAARTEN EN PLATTEGRONDEN			491
OVERZICHT VAN DE SYMBOLEN			491
REGISTER			492

WAT JE ZEKER NIET MAG MISSEN

- **Laat je bevangen door de magie van de kathedraal van Straatsburg**, vroeg in de morgen wanneer je je alleen op het plein begeeft.
- **Ga naar een traditionele Winstub, ga aan tafel zitten in de sobere sfeer** en geniet van een welbekende *presskopf* (hoofdkaa), gevolgd door een goed bord zuurkool en besprenkel het geheel regelmatig met een grote teug rieslingwijn.
- **Ontdek de straatjes van Klein Frankrijk** in Straatsburg om de spijsvertering op gang te brengen, wanneer de restaurants 's avonds gesloten zijn.
- **Verorber je eten, alsof je dagen niets gehad hebt**, in een van de patisserieën in Straatsburg, glimlach ondertussen naar de oude dametjes die precies hetzelfde doen.
- **Bezoek het Elzasmuseum** in Straatsburg om de rijkdom van de lokale tradities te ontdekken in een gebouw dat uit de 12de eeuw dateert.
- **Ontdek wat een groot tekenaar en karikaturist Tomi Ungerer is** in het museum in Straatsburg dat aan hem gewijd is.
- **Breng een avond in la Laiterie door** (in de buitenwijken van Straatsburg) waar alle bekende muziekgroepen optreden in een overweldigende sfeer.
- **Flaneer over de verschillende kerstmarkten** terwijl je de wijnroute in alle dorpen buiten Straatsburg volgt, kom midden in een middeleeuws feest terug.
- **Klim naar het kasteel van Haut-Koenigsbourg** dat zich op 800 m hoogte bevindt. Dit belangrijkste kasteel van de Vogezen is ook voor de kinderen fascinerend door de het 'ongewone' bezoek met gekostumeerde gidsen dat tijdens de schoolvakanties plaatsvindt.
- **Bewonder de pronkstukken van de humanistische bibliotheek van Sélestat**, een van de mooiste van de Elzas, voordat je de lucht van het naastgelegen Ried inademt.
- **Ontdek alle streekproducten**, de handwerkers werken nog volgens oude tradities en dat levert voor elk wat wils op. Veel huizen hebben winkels en musea opengesteld zodat je beter bekend raakt met de producten. Doe er je voordeel mee.
- **Dwaal rond tussen de bruggen en kanalen van Klein Venetië in Colmar**, kijk ondertussen naar de vakwerkhuisen en balkons vol geraniums. Tijdens de zomer moet je dit zeker met een boot doen!
- **Ontdek met bewondering het Isenheimer altaar**, het pronkstuk van het Unterlindenmuseum in Colmar. Een meesterwerk.
- **Volg de wijnbouwroute van de Grand Cru in Riquewihr en omgeving**. Doe dit bij voorkeur in de lente zodat je de gele tulpen in de wijngaarden kunt bewonderen.
- **Slenter door de kleurrijke straten in Kayserberg**, een schattige middeleeuwse stad. Tijdens de herfst, wanneer er geoogst wordt, zijn de kleuren het indrukwekkendst.
- **Volg de Route des crêtes**, op de GR 5 om je 80 km lang te verbijsteren over de landschappen. In de winter is het geheel op ski's van dichtbij te bewonderen!
- Geniet van een stuk munster(kaas) na een stevige wandeling, neem tijdens een goede **bergmaaltijd** en een glas *Gewürztraminer* op de Route des crêtes tussen de *col de la Schlucht* en de *Grand Ballon*.
- **Ga de klokkentoren in van de collegiale kerk Sint-Thiébaud in Thann** om de elegante achthoekige pijl, het gekleurde dakwerk en drie boogtrommels van een grote westerse deur te bewonderen. Het is de troef van de vallei van de Thur.

- **Ontdek de collectie van de Schlumpbroers** uit Mulhouse. In deze collectie vind je de mooiste auto's en voertuigen met vier wielen uit de geschiedenis!
- **Wandel door de beboste kloven en de dorpjes in Sundgau**, die zich in het dal van de vallei bevinden met vakwerkhuisen. Een plek die nog niet is aangetast.
- **Ontwikkel warme gevoelens voor Gérardmer**, op de skipistes die 's nachts verlicht worden en in de donkere zalen tijdens het fantasyfilmfestival.

REIZEN NAAR ELZAS EN VOGEZEN

VERVOER NAAR DE REGIO

Met de auto

Voor het uitstippelen van de reisroute kun je gebruikmaken van de volgende routeplanners:

- **ANWB:** ● anwb.nl.
- **Michelin:** ● viamichelin.com.
- **Touring:** ● touring.be.
- **VAB:** ● vab.be.

Automobielclubs in België en Nederland

- **KACB Koninklijke Automobielclub van België:** Aarlenstraat 53, 1040 Brussel ☎ (02) 287 09 11 ● racb.be.
- **Touring:** Wetstraat 44, 1040 Brussel ☎ (02) 233 22 02 ● touring.be.
- **VAB:** Pastoor Coplaan 100, 2070 Zwijndrecht ☎ (03) 253 61 30 ● vab.be.
- **ANWB Contact Center:** Wassenaarseweg 220, 2596 EC Den Haag ☎ (088) 269 22 22 ● anwb.nl.

Interessante websites

- **Bison Futé:** ● bison-fute.equipement.gouv.fr.
- **Association des Sociétés Françaises d'Autoroute – ASFA:** ● autoroutes.fr.

Kostendelend reizen

- **Taxistop:** ● www.taxistop.be.
- **Europese Liftcentrale:** ● hitchhikers.org.

Met de bus

Eurolines heeft bussen naar Straatsburg, Nancy, Mulhouse, Metz en andere steden vanuit België en Nederland:

- **Eurolines Call Centre:** ☎ (02) 274 13 50 ● eurolines.be.
- **Eurolines Call Centre:** ☎ (088) 0761 700 ● eurolines.nl.

Met de trein

Voor prijzen en dienstregelingen van treinen kun je terecht in de grotere stations, bij reisbureaus en op de volgende websites:

- **Belgische Spoorwegen:** ● b-europe.com.
- **Nederlandse Spoorwegen:** ● ns.nl.
- **Thalys:** ● thalys.com.
- **Franse Spoorwegen:** ● snCF.fr.
- **TERSNCF (regionaal):** ● ter-sncf.com.
- **TGV:** ● tgv.com.

Met het vliegtuig

Luchthavens in Elzas en Lotharingen:

- **Metz-Nancy-Lorraine Airport:** ● metz-nancy-lorraine.aeroport.fr.
- **Basel-Mulhouse-Freiburg Airport:** ● www.euroairport.com.
- **Strasbourg Airport:** ● strasbourg.aeroport.fr.

DEEL 1

ELZAS

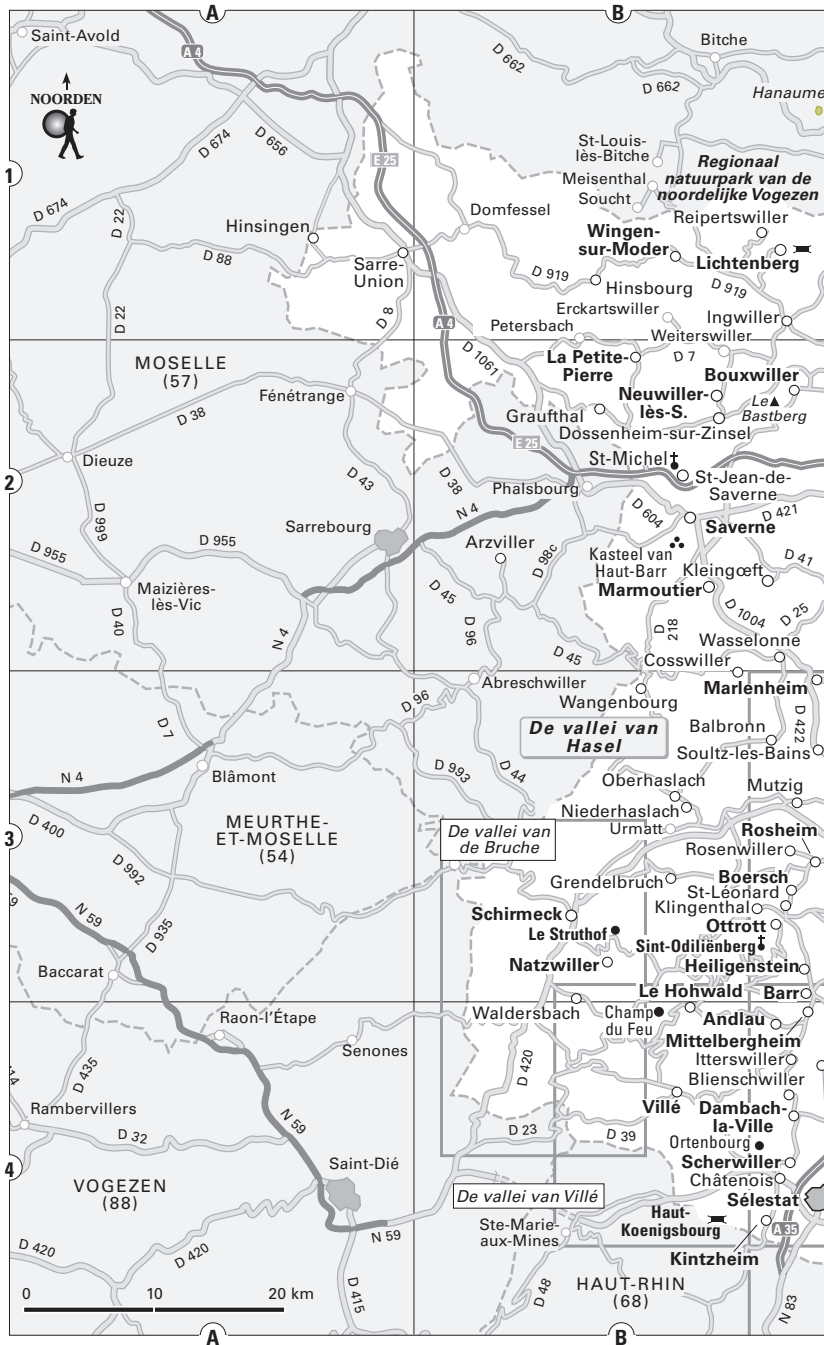
DE BAS-RHIN

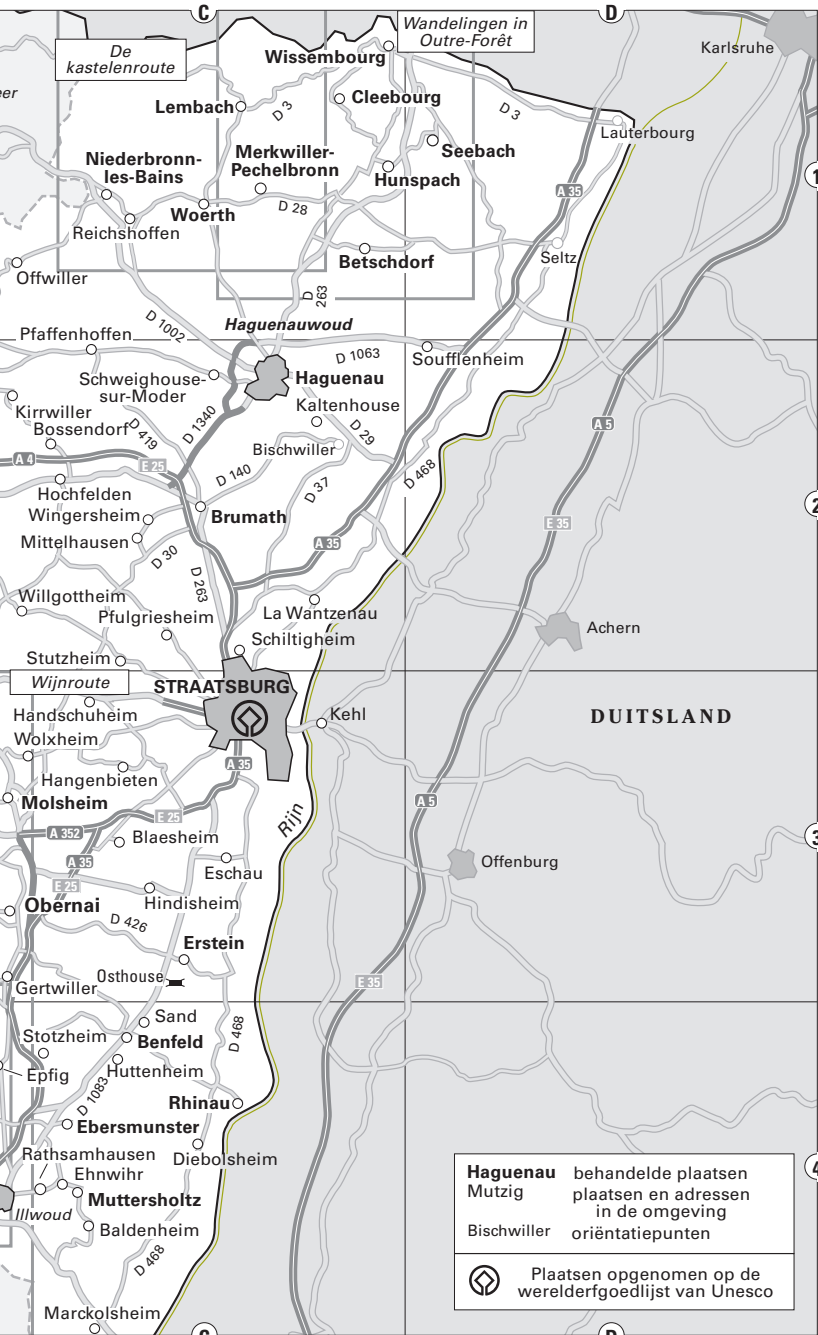
Laten we beginnen met een gegronde vraag: waar ligt de Bas-Rhin? Het is het departement dat boven de Haut-Rhin ligt. En niet eronder, want de Rijn stroomt op de landkaart omhoog. Kun je het niet meer volgen? Het is niet ingewikkeld, het is gewoon een kwestie van hoogte.

In de Bas-Rhin (of Beneden-Rijn) ligt Straatsburg, de hoofdplaats van het departement. De stad staat open voor heel Europa. Wanneer je vanuit Duitsland komt, hoef je alleen nog maar een brug over te gaan voordat je in de toekomstige stadsgemeenschap komt die binnenkort beide oevers van de rivier met elkaar verbindt. Het is een dynamische maar ook een romantische stad, die verandert zonder haar identiteit te verliezen. Rond Straatsburg liggen de eerste operettedorpen, en ten zuidwesten ervan de Kochersberg, een grote landbouwvlakte waar kool wordt geteeld. Ten zuiden strekt zich de Ried uit, een vochtig natuurreserveaat dat voortdurend moet vechten tegen de toenemende overheersing van de maïsteelt.

In Marlenheim, op de uitlopers van de Vogezes, liggen de eerste dorpen van de fameuze 'wijnroute'. Ze zijn genesteld in valleitjes met een bevoorrecht klimaat, waarvan de zonnigste hellingen bedekt zijn met wijngaarden. 's Avonds, in de ondergaande zon, hullen ze zich in goudkleurige tinten. Onze lievelingsplaatsen zijn: Rosheim, Boersch, Heiligenstein, Mittelbergheim, Dambach-la-Ville, Scherwiller en Obernai. Stuk voor stuk romantische, verzorgde dorpjes met vakwerk en goed onderhouden, gebloemde gevels. Neem een literaire pauze in de prachtige humanistische bibliotheek van Sélestat voordat je de burcht van Haut-Koenigsburg aan de zuidgrens van de Bas-Rhin bestormt. Hoewel het er niet zo uitziet, bestaat er geen jaloezie of rivaliteit tussen de Bas-Rhin en de Haut-Rhin. Voorbij het arendsnest dat als grenspost fungeert, loopt de ketting van charmante, mooie dorpen gewoon door.

In het noorden van het departement strekken zich oude landstreken uit met melodieuze, ietwat verouderde namen: Alsace Bossue (s'Krumme Elsass), Outre-Forêt (Unterwâld), Pays de Hanau (Hanauerland). Ze worden tegenwoordig samengevat onder één noemer: het regionaal natuurpark van de Vogezes, dat van de Unesco de prestigieuze titel kreeg van wereldnatuurreserveaat van de biosfeer. Als de Bas-Rhin het nu nog niet hoog in de bol krijgt ... In de Vallei van Villé en de vallei van de Bruche maak je weer kennis met een andere Elzas, die van de Midden-Vogezes. Hier is alles anders: een andere vorm van gastvrijheid, een andere architectuur, andere aspecten van de cultuur van de Elzas. En natuurlijk ontdek je hier ook de heerlijkheid Ban-de-la-Roche en haar dominee Oberlin, een van de grootste schatten van de Bas-Rhin.

STRAATSBURG

OVERZICHTSKAART BAS-RHIN C3

POSTCODE 67000 | 260.000 INWONERS

Dit is de economische en culturele hoofdstad van de Elzas, waar sinds 1949 ook de Raad van Europa zetelt, en waar sinds 1992 het Europees Parlement vergadert. De komst van de Europese instellingen was voor Straatsburg een geschenk uit de hemelse: de parlementsleden en hun medewerkers hebben een goede koopkracht. In sommige wijken van Straatsburg evenaren de prijzen van het vastgoed tegenwoordig de chique buurten van Parijs en Nice. Overal in de stad vind je degelijke (maar vaak prijzige) restaurants en vooral hotels die geen last hebben van een gebrek aan klanten. Hoewel ... de economische moeilijkheden die het vernieuwde Europa tegenwoordig meemaakt, hebben ook Straatsburg wat nederiger gemaakt. De prijzen zijn wat lager en in sommige periodes is er een flinke uitverkoop. Straatsburg heeft heel wat troeven (zowel 's winters als tijdens de zomer) om een publiek te verleiden dat steeds talrijker naar deze stad komt voor een romantisch weekendje of een paar vrije dagen met het hele gezin. De traditionele markten, de (veel te) drukke kerstmarkten, het Musica-festival, Straatsburg weet hoe het toeristen moet charmeren.

Het succes is deze stad niet naar het hoofd gestegen, hoewel zij bijna van de ene dag op de andere is veranderd van een rustige provinciehoofdstad in een Europees centrum. Straatsburg heeft zich niet uitbundig in de armen van de projectontwikkelaars gestort voor een betonlifiting volgens de mode van de 21ste eeuw. Integendeel: je zult een alleraardigste, menselijke en romantische stad ontdekken, waar het aangenaam vertoeven is. Het is geen toeval dat het historische stadscentrum, letterlijk een groot eiland dat dankzij een goed doordacht verkeerscirculatieplan een nieuwe adem heeft gevonden, door de Unesco is opgenomen op de lijst van het Werelderfgoed.

Als je ziet wat een indrukwekkende lijst van monumenten hier op bezoekers wacht, moet je niet de verkeerde conclusies trekken en denken dat Straatsburg een stad is die in het verleden is blijven hangen.

Straatsburg heeft net zo goed karaktervolle vrouwen aan het hoofd gehad als slimme mannen, waarbij het altijd tussen links en rechts heeft gependeld. Ook heeft de stad blijk gegeven van een grote industriële en commerciële dynamiek: de stad kon bijvoorbeeld de ENA (een zeer prestigieuze Franse hogeschool voor topambtenaren) aantrekken. En vanaf 2007 doet de TGV (de Franse hogesnelheidstrein) Straatsburg aan, zodat Parijs voortaan nog maar 2 uur en 20 minuten verwijderd ligt van de hoofdstad van de Elzas. De tram, die in zijn beginjaren zoveel stof deed opwaaien, hielp de auto's uit het centrum weren. Zo kwam er meer plaats vrij voor de mensen: het oude Straatsburg is voortaan grotendeels een voetgangerszone. Een uitstekend systeem van fietsenverhuur zorgt ervoor dat je voor een prikje een tweewieler kunt huren, voor een uurtje of voor een hele dag. Behalve een opmerkelijk architecturaal erfgoed zul je hier dus een stad ontdekken met een uitzonderlijke levenskwaliteit. Je kunt er ook genieten van de stilte en het vogelgezag.

De ongenaakbare *Winstubs*, waarvan men dacht dat ze eeuwig zouden bestaan, zijn grotendeels verdwenen na het pensioen van hun eigenaren. De *Winstubs* die gebleven zijn, zijn nu veranderd in traditionele restaurants. Op (bijna) elke straathoek vind je nu theesalons, terrasjes en andere trendy adresjes, voor een welkome pauze tussen museum- en kerkbezoeken, een wandeling langs de kades of in de parken.

Straatsburg kun je het beste te voet bezoeken, in je eigen tempo, terwijl je je ogen uitkiijkt. Of anders met de boot of de fiets, afhankelijk van de beschikbare tijd en de weersomstandigheden natuurlijk. De tram? Een praktisch en smaakvol vervoermiddel dat je zeker zult tegenkomen tijdens je bezoek, inclusief het belletje.

EEN BEETJE GESCHIEDENIS

Als de gidsen van het Bureau voor Toerisme de bezoekers aanraden om eerst en vooral een kijkje te gaan nemen aan de voet van de **kathedraal**, dan is dat niet alleen vanwege het belang van het monument zelf, maar ook vanwege zijn **ligging**. Het is moeilijk om een betere plek te vinden om te beginnen met het vertellen over de geschiedenis van Straatsburg, want hier, rond de kathedraal, bevond zich de eerste **Romeinse garnizoensstad**.

Deze plek is al bezet sinds het bronzen tijdperk. De Romeinen ontdekten het in 12 v.Chr. en vonden het belangrijk omwille van de strategische plaats. Ze bouwen er een kamp, *Argentoratum*, dat snel groeit, maar in de 5de eeuw is er niet meer dan een enkele ruïne over nadat de Germanen en Alemanen ook langs waren geweest. Vanaf 496 kwamen de **Franken**, die de heersers van de Elzas waren, zij stichtten een nieuwe stad *Strateburgum* of 'versterkte stad aan de wegen', die erg modern is voor haar tijd. De stad wordt onder de **Karolingische** regering al snel het kruispunt van de beschavingen in het Rijnland. In 842 wordt hier de beroemde *Eed van Straatsburg* getekend, waarin Karel en Lodewijk, zonen van Lodewijk de Vrome, elkaar trouw zweren. De tekst, die de verdeling van het rijk van Karel de Grote onder diens opvolgers moest regelen, is (voor zover bekend) de eerste geschreven tekst in Romaanse en Germaanse taal.

Straatsburg is later een van de eerste steden die het juk van de bisschoppen afwerpen. De burgerij en de kooplui hebben hier de touwtjes in handen en gebruiken wapens om het leger van de bisschop te verslaan tijdens de **slag van Hausberg** in 1262. De bouw van de kathedraal wijst op een steeds groeiende welvaart. Vanaf 1336 wil **Lodewijk de Beier** een jaarlijks feest in de stad vieren. In 1388 wordt er **een brug over de Rijn** gemaakt. Hout, wijn, katoen, vissen worden vervoerd van het noorden naar het zuiden en omgekeerd via de haven (en de douane!) van Straatsburg. De stad, die nog vele eeuwen deel zal uitmaken van het Heilige Roomse Rijk, beschikt over heel wat vrijheden en rechten. Door zich aan te sluiten bij de Reformatie, wint Straatsburg ook aan culturele en intellectuele uitstraling. Gottfried de Strasbourg schrijft hier in het begin van de 13de eeuw *Tristan en Isolde*. Albertus Magnus geeft hier theologielessen. Gutenberg ontvlucht Mainz om politieke redenen en vestigt zich in Straatsburg, waar hij zijn geniale uitvinding perfectioneert.

De gouden eeuw en de eeuw van de rede

De 15de en 16de eeuw representeren de gouden eeuw. De stad maakt zich vanaf 1519 op voor **de Hervorming**. De mis wordt in Straatsburg op 20 februari 1529 opgeheven, en de stad verwelkomt vele protestanten die vanuit heel Europa hier naartoe zijn gevlucht om te ontkomen aan vervolging. In de 17de eeuw ontsnapt de stad door een handige neutraliteitspolitiek aan de vernielingen van de Dertigjarige Oorlog.

In 1648 wordt de Elzas door de ondertekening van het **Verdrag van Westfalen** Frans grondgebied ... behalve Straatsburg en de steden van de Tienstedenbond. Maar de stad is politiek en economisch geïsoleerd, en komt in 1681 uiteindelijk toch in handen van de Fransen. De stad wint meer bij deze overstap dan zij verliest: de kathedraal komt weliswaar terug in de handen van de katholieke clerus, maar Straatsburg behoudt zijn godsdienst, zijn universiteit, zijn instellingen, zijn rechten etc. **Vauban** haast zich om de stad te voorzien van verdedigingswerken, en Straatsburg vindt de functie terug die het al had ten tijde van de Romeinen: **een wachtpost met een wakend oog op het oosten!** Om Straatsburg zelf te controleren, benoemt Lodewijk XIV een koninklijke pandjesbaas, de vertegenwoordiger van zijn gezag bij het gemeentebestuur. Om de strijd tegen het protestantisme te versnellen, beveelt hij dat de gemeentelijke ambten afwisselend door katholieken en protestanten moeten worden bekleed. De overige Fransen worden aangemoedigd om in Straatsburg te komen wonen, om de oude lutheriaanse bourgeoisie dwars te zitten.

De fusie slaagt. Straatsburg wordt op cultureel vlak een model van Frans-Duitse samenwerking. De 18de eeuw staat symbool voor de intellectuele syncretisering. De reputatie van de universiteit van Straatsburg trekt Goethe en Metternich aan en Mozart geeft er concerten. Op architecturaal vlak tooit de stad zich met prestigieuze paleizen en openbare gebouwen. In slechts een eeuw tijd verdubbelt de bevolking. De ideeën van de verlichting vinden hier een gunstige bodem.

De Franse Revolutie

Tijdens **de Franse Revolutie** wordt Straatsburg snel en zonder veel problemen republikeins. Dit neemt een verkeerde wending tijdens de **oorlogsverklaring van Oostenrijk**.

Het Franse volkslied

Rouget de Lisle componeert binnen één nacht een oorlogslied voor het Rijnleger. De hymne wordt overgenomen door een bataljon uit Marseille. Zo is het volkslied van Frankrijk, *La Marseillaise*, geboren. En dat allemaal dankzij burgemeester De Dietrich van Straatsburg, die Rouget de Lisle had uitgedaagd om een strijdlied te schrijven voor de soldaten van het Jaar II. De Lisle liet zich dat geen twee keer zeggen, hij werkte er de hele nacht aan en stond 's morgens om zeven uur klaar met zijn compositie.

In 1792 wordt de toon van de revolutie radicaler. De Dietrich vertegenwoordigde de liberale, tolerante vleugel van de protestantse burgerij. Hij wordt opgevolgd door een dogmatische burgemeester (uit Savoyard). De Terreur heeft net als in de rest van Frankrijk ook in Straatsburg zo zijn gevolgen. Een zekere Euloge Schneider laat de guillotine voortdurend werken. De **kathedraal** wordt de **tempel van de rede**. Sommige revolutionairen, hoofdzakelijk Parijzenaars, suggereren dat de torenspits van de kathedraal moet worden afgebroken om het principe van de gelijkheid (*Égalité*), een van de drie pijlers van het revolutionaire gedachtegoed, te eerbiedigen. De toren wordt echter gered dankzij een aanhanger die voorstelt om op de spits een enorme metalen jakobijnenmuts te plaatsen. Zijn argumentatie is overtuigend: 'We moeten de Pruisen tonen waar het vrije Frankrijk begint!' Het merendeel van de eeuwenoude instellingen van de stad verdwijnt. Alleen het *Oeuvre Notre-Dame* (onze-lieve-vrouwekerk) blijft bestaan. De nabijheid van het front heeft tot gevolg dat er een besluit wordt uitgevaardigd, dat bepaalt dat 'alle aristocraten hun schoenen moeten afstaan om 10.000 blootvoetse mannen in het leger van schoenen te voorzien'.

De 19de eeuw en de identiteitskwestie

Onder de macht van **Napoleon** kent Straatsburg opnieuw een periode van welvaart en overvloed, dankzij het continentale stelsel en de centrale positie van de stad in de Europese veroveringsstrategie van de keizer. In openbare documenten is het **Duits nu helemaal verdrongen door het Frans**. De universiteit krijgt haar aanzien uit de 18de eeuw terug. Pasteur geeft er les aan de farmaceutische faculteit. Herstel van de Bourbon-dynastie (restauratie), Julimonarchie, revolutie van 1848. De schommelingen in de geschiedenis zetten de nieuwe welvaart van Straatsburg in gang.

Deansichtkaart

Voor het eerst ontstaan in Oostenrijk in 1869. Tijdens het beleg van Straatsburg in 1870 stonden de Pruisen de gewonden toe contact op te nemen met hun familie, op voorwaarde dat ze leesbaar schreven zodat er gecensureerd kon worden. Zodoende kon geen enkel militair geheim openbaar worden gemaakt. Dit was het begin van de ansichtkaart.

Maar de eenwording van Duitsland is bijna afgerond, en de geruchten over een aankomend conflict zwellen aan. In 1870 verklaart Napoleon III de oorlog aan Pruisen, om de Pruisische expansie een halt toe te roepen. In werkelijkheid heeft **Bismarck** een provocatie opgezet (waar de Fransen met open ogen in zijn getrapt), want de Duitse staatsman heeft deze oorlog nodig om de constructie van zijn Duitse keizerrijk af te kunnen werken. Uiteindelijk wint Pruisen de Elzas en een deel van Lotharingen. Straatsburg wordt belegerd en zwaar gebombardeerd. De stad, die eerder ontsnapte aan de verschrikkelijke vernielingen van de Dertigjarige Oorlog en aan de belegeringen van 1814-1815, verliest nu honderden huizen en gebouwen, waaronder de bibliotheek en haar duizenden manuscripten van onschatbare waarde, die allemaal in de vlammen opgaan.

Na de **annexatie van de Elzas door Duitsland** vluchten veel inwoners van Straatsburg naar Frankrijk. De nieuwe, Franstalige gemeenteraad uit 1871 wordt ontbonden en de stad wordt rechtstreeks bestuurd door *das Reich*. Toch wordt Straatsburg niet met harde hand gedwongen om Duits te worden. In 1886 krijgt de stad zelfs weer een gemeenteraad en een burgemeester, Otto Back, die daarvoor dezelfde functie had. Hij laat grote stedenbouwkundige werken uitvoeren, onder leiding van architect Conrath, een oude leerling van Haussmann. De ringmuren worden afgebroken. Er wordt een 'Duitse stad' gebouwd aan de overkant van de place de Broglie (tegenwoordig is dat de place de la République en omgeving), en in 1883 ook een nieuw stationsgebouw en grote boulevards.

De stad kent een grote economische expansie. Sommige van de bedrijven die toen werden opgericht, bestaan nog altijd (*Grands Moulins, Forges* etc.). Tot 1914 blijft er een Franstalige culturele beweging actief. Aan de vooravond van de oorlog wordt het Duitse bestuur strenger. De oorlog zelf zal Straatsburg echter niet treffen.

Het interbellum

Net als in Berlijn, Wenen en Boedapest breekt in Straatsburg in 1918, onmiddellijk na de oorlog, een arbeidersopstand uit. De rode vlag wappert enige tijd. Eind november trekken de **Franse troepen triomferend de stad binnen**. De Franse overheid maakt echter de ene blunder na de andere: de Franse taal wordt opgelegd, men probeert de bepalingen van het concordaat op te heffen (dat in de Elzas nog steeds geldig is, in tegenstelling tot de rest van Frankrijk), een overdreven centralisering van het bestuur, de dogmatische toepassing van alle wetten van de Franse Republiek ... De Elzassers, die (in sommige opzichten althans) een politieke en sociale situatie hadden die voorlag op Frankrijk, willen niet alles verliezen. Deze onhandigheid van de Franse overheid wakkert het **verlangen naar autonomie** aan. En leidt zelfs bijna tot een schoolstrijd.

De aanval is de beste verdediging

Edgard Braun, een Elzasser die de bij de divisie van Leclerc hoorde, droeg sterk bij aan de chaos in de verdediging van de Wehrmacht, door zich op de radio voor te doen als een Duitser. Hij liet ze geloven dat de Fransen Straatsburg binnen zouden vallen en slaagde er zo in met behulp van de Duitsers zijn locatie te verlaten. Op diezelfde manier liet hij een jonge gevangene officier een strijdpoging aan de Generale Staf overhandigen die getekend was door Leclerc zelf. Die 24 november 1944 was de verwarring in het vijandelijke kamp op zijn hoogtepunt.

De Franse **generaal Leclerc** heeft gezworen dat hij Straatsburg zal bevrijden. Op 23 november 1944 maken de tanks van de 2de pantserdivisie, die optrekken vanuit Saverne, die belofte waar. De troepen die Straatsburg bevrijden, bestaan hoofdzakelijk uit Algerijnse

schutters en Marokkaanse bataljons. Er volgen nog enkele spannende dagen, vooral in januari 1945, wanneer de Wehrmacht de stad opnieuw bedreigt ...

Straatsburg, de stad van de Europese instellingen

In 1949 wordt Straatsburg op grond van zijn geografische ligging en van zijn geschiedenis gekozen tot **zetel van de Raad van Europa**: de tien stichtende leden zien in de keuze van deze stad een symbool van verzoening.

Een jaar later heet Straatsburg ook het **Hof voor de Rechten van de Mens** welkom. En in 1952 de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, in 1969 het Instituut voor de Mensenrechten, in 1972 het Europese Jeugdcentrum. In 1979 wordt het eerste Europees Parlement op basis van algemeen kiesrecht verkozen.

Door de komst van nieuwe wijken breidt de stad aan de zuidelijke kant uit. Maar ook in het noordwesten en het oosten wordt de stad verbreed. Er wordt gezegd dat hier in de toekomst een gebied komt met (bijna) geen auto's en nieuwe transportmiddelen die de inwoners de kans geven met de fiets of met de tram naar hun werk te gaan terwijl hun huizen in de groen omringde buitenwijken staan.

Wanneer je met de auto bent, hoef je alleen maar de brug over de Rijn te nemen. Ook is er een overgang voor fietsers en wandelaars. Zo bevind je je binnen enkele minuten aan de Duitse kant. Niets is makkelijker dan een luchtje te scheppen in Duitsland en een wandeling te maken in het Zwarte Woud voordat je je tegoed doet aan een dessert dat dezelfde naam draagt, in een tijdloze herberg.

De oudste kerstmarkt van Frankrijk

Het is zeker de moeite waard om tijdens de kerstdagen naar Straatsburg, hoofdstad van de kerstman, te gaan. Tegenwoordig wordt de markt door velen bekritiseerd vanwege zijn commerciële aspect, maar het blijft de oudste markt van Frankrijk. In de middeleeuwen hield de 'Sankt Klausenmarkt' zich rond 6 december op rond de kathedraal. Aan de kinderen werden speeltjes en cadeautjes uitgedeeld. Na de reformatie in 1525 werd de markt afgeschaft door het beklag van de weinig katholieke pastoor Johannes Fliner. Onder invloed van de Straatsburgse protestanten werd in 1570 de 'Chriskindelsmärik' (markt van het kind Jezus) opgericht, zodat er geen beklag zou komen. Drie eeuwen later in 1870 werd de markt gevestigd op *la place Broglie*. Meer dan een eeuw later, in 2000, heeft de markt zijn huidige vorm aangenomen, met kleine houten huisjes waar niet alleen deze stad in geïnvesteerd heeft, maar ook de rest van Frankrijk. De sfeer is niet veel veranderd: kruidenbroden, kerststal, santons, adventskransen, kerstballen en handwerken vermengen zich met de geuren van glühwein en kerstkransjes. Elk jaar wordt er een land uitgenodigd dat zich voegt bij de 500 verschillende kraampjes die zich door de hele stad ophouden.

De wijken van de stad

- **Het historische centrum:** een groot, charmant en fascinerend eiland dat wordt afgebeeld door de Ill en haar kanaal. Je kunt er aangenaam wandelen, zowel 's nachts als overdag. Hier staat ook de prachtige kathedraal. Het Bureau voor Toerisme heeft een opmerkelijke brochure uitgegeven (*Balades strasbourgeoises*) met zes wandelroutes rond architecturale en historische thema's, die van de middeleeuwen tot vandaag lopen.

- **De wijk Krutenau:** ten zuiden van het 'grote eiland'. Een oude, volkse arbeiderswijk die dertig jaar geleden nog dreigde te vervallen. Er loopt nu een indrukwekkend renovatieprogramma. Sommige gebouwen werden gerestaureerd, andere zijn afgebroken en vervangen

door nieuwbouw, zonder al te veel sociale of esthetische overwegingen. Het ontbreekt hier niet aan trendy bars en restaurants, winkelgalerijen en boetiekjes.

- **De wijk Finkwiller:** in het verlengde van Krutenau. In het oosten loopt de wijk tot aan de *rue des Bouchers* en de *rue de la Première-Armée* in het noorden. In het westen wordt de wijk afgebakend door de Ill en de Vauban-dam. Lange tijd heeft de wijk een landelijke uitstraling gehad met tientallen tuinen. De naam is afgeleid van de gevangenen die hier zongen (de *finken*). Tegenwoordig heeft de urbanisatie de landelijkheid verdrongen. De resten hiervan zijn echter nog wel terug te vinden in delen van druk bezochte straten. Bovendien staan er nog enkele mooie hotels aan de *quai Saint-Nicolas*, evenals een stadsziekenhuis en een wijnkelder.

- **De Duitse wijk:** ten oosten van de oude stad, rond de *place de la République*, die verderop in dit boek nog uitgebreid aan bod komt. Deze buurt is architecturaal interessant, maar 's nachts valt er weinig te beleven.

- **De stationsbuurt:** niet echt charmant, maar wel gezellig druk en volks. De trendsetters hebben hier (nog) niet toegeslagen. Al zal dat wel niet lang meer duren. Door de komst van de TGV (hogesnelheidstrein) wacht deze buurt de komende jaren een groei. Nu vind je hier nog goedkope hotels, Turkse restaurants en volkse kroegen; profiteer ervan voor ze moeten plaatsmaken voor meer gestandaardiseerde en duurdere etablissementen. De stationsbuurt ligt vlak bij het stadscentrum.

- **De Europese wijk:** grote wijk waar alle Europese instituten gevestigd zijn: de Raad van Europa, het Europees Parlement, het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

- **De andere wijken:** wie langere tijd in Straatsburg verblijft, kan ook in de andere wijken op verkenning gaan. Vooral in de wijk Robertsau, die nog de sfeer en de structuur heeft van een (betere) woonbuurt. Voor wie zich even van de toeristische plekken wil afzonderen.

NUTTIGE ADRESSEN EN INFORMATIE

i Bureau voor Toerisme (plattegrond D3, 1): *place de la Cathédrale 17, BP 70020, 6082 Straatsburg Cedex* ☎ 03 88 52 28 28 • ot-strasbourg.fr ♿ Dag. geopend 9.00-19.00 u. Heel uitgebreide documentatie over de stad en een professionele ontvangst. Hier vind je ook de onmisbare wandelbrochure *Balades strasbourgeoises*, die ongeveer € 4,50 kost, met zes architecturale wandelingen die zijn ingedeeld volgens historische periodes. Hier kun je ook de *Strasbourg Pass* aanvragen (€ 13,40, kortingen mogelijk), die drie dagen geldig is. Ook zijn er rondleidingen met gidsen (in Straatsburg, de omgeving en de musea) voor groepen of individuen.

- **Rondleidingen door de stad:** juli-aug. dagelijks om 10.15 en 18.30 u (niet op zo.), za. een extra rondleiding om 15.00 u (op aanvraag). Dec. dagelijks om 15.00 u, za. een extra rondleiding om 16.30 u. Derest van het jaar verschillen de tijden met altijd een vaste rondleiding op za. om 14.30 u. Duur: 1½ uur. Prijs: € 6,80. Verschillende thema's: 'in de voetsporen van bekende schrijvers', 'fascinerende voorgevels', 'vertellende straatnamen', etc. In 11 verschillende talen.

- **Audio-rondleiding:** in elke taal, € 5,50, kortingen mogelijk, kinderen tot 12 gratis. Borg € 100 per walkman.

i Informatiepunt (plattegrond A2, 2): *bijkantoor van het Bureau voor Toerisme, in het TGV-station* ☎ 03 88 32 51 49. Geopend 9.00-19.00 u, zo. gesloten tussen 12.30-13.45 u.

■ Boutique Culture: *place de la Cathédrale 10* ☎ 03 88 23 84 65 • boutiqueculture@strasbourg.eu. Geopend di.-za. 12.00-19.00 u. De plek waar je culturele informatie over Straatsburg en omgeving kunt krijgen. Je kunt hier tickets (zonder commissie) voor bijna elk spektakel kopen en krijgt er nog informatie bij ook. Charmante ontvangst. Een ware ontmoetings- en uitwisselingsplek. Buiten de openingstijden is de culturele agenda voor het raam te vinden.

i Bureau voor de ontwikkeling van Toerisme in de Bas-Rhin (plattegrond D2, 3): *rue Bartsch 4, Bp 53, 67061, Straatsburg Cedex* ☎ 03 88 15 45 80 • tourisme67.com (Frans-, Duits- en Engelstalig). Voor alle informatie over het departement.

Internetsites

Naast de internetadressen van de officiële Bureaus voor Toerisme, enkele andere interessante websites:

- **strasbourg.com**: Frans-, Duits- en Engelstalig. Een commerciële site. Hotelaanbiedingen.
- **strasbourg.eu**: Frans-, Duits- en Engelstalig. De officiële website van de gemeente. Alle aangeboden diensten in de Elzasser stad.
- **archi-strasbourg.org**: Frans- en Engelstalig. Deze site verzamelt zo veel mogelijk gebouwen, parken en monumenten van de stad. Het archief van de stad, voor iedereen toegankelijk.

Internetcafé

📧 **Net sur Cour (plattegrond E2, 5)**: quai des Pêcheurs 18 📞 0388356676. Geopend ma.-za. 9.30-21.00 u, zo. 13.30-19.30 u.

Vervoer

🚆 **Treinstation (plattegrond A2)**: 📞 3635 (€ 0,34/min).

🚌 **Busstation (plattegrond B1)**: place des Halles 📞 0388432343. CTS Interurban • cts-strasbourg.fr. Verzorgt een regelmatige verbinding tussen Straatsburg en de voornaamste dorpen en steden in het department. Handig om in gebieden te komen waar de trein niet komt.

✈️ **Internationale luchthaven van Straatsburg (buiten plattegrond, via A4-B4)**: route de Strasbourg, 67960, Entzheim (circa 15 km van Straatsburg) 📞 0388646767 • strasbourg.aeroport.fr. (Frans-, Engels- en Duitstalig). Er rijden geregeld treinen van het centrum van Straatsburg naar de luchthaven en omgekeerd (10 min rijden) vanaf 5.20-21.55 u elke 30 min, za. 6.30-22.30 u elk uur, zon- en feestdagen 8.15-20.55 u. Er is ook een regelmatige pendeldienst van trams en bussen naar de luchthaven (CTS): neem tram A in de richting van Illkirch (stap uit bij halte Baggersee), daarna rijdt er elke 20 min (of 40 min) een bus op hele tijden. Kaartje tram-trein richting het vliegveld: € 3,80 📞 0388777070 • cts-strasbourg.fr.

De markten

- **Traditionele ochtendmarkten**: place Broglie, wo. en vr. gedurende de hele dag. Goede boerenyoghurts. Di. en za. ochtend aan de boulevard de la Marne, wo. ochtend op place de Zurich.
- **Brocante en rommelmarkt**: rue du Vieil Hôpital en place de la Grande Boucherie, wo. en za. de hele dag.
- **Boekenmarkt**: place Gutenberg en rue Gutenberg (heel toepasselijk!), en ook in de rue des Hallebardes, op di., wo. en za. Een uitgebreide keuze en heel aantrekkelijke prijzen.
- **Producentenmarkt**: place du Vieux-Marché-aux-Poissons, za.
- **Kerstmarkt**: place de la Cathédrale en place du Château. **Christkindelsmärik**: place Broglie en rue de la Comédie. **De bredelemarkt en het koninkrijk van wijnbouwers**: place d'Austerlitz. Van het laatste weekend van nov.-eind dec. Er komen enorm veel mensen op af (500.000 mensen per weekend!) en het is moeilijk om een slaapplek te vinden (lang van tevoren reserveren).
- **Bergproducten- en handwerkmarkt**: place du Marché-Neuf. Za. Klein, maar je vindt hier producten uit de bergen: honing, koekjes, macarons, kippen en Vogese snoepjes.

Musea, Strasbourg Pass en museumpas

- **Praktische informatie**: over het algemeen zijn de musea dag. geopend, behalve op di. en feestdagen (3 uitzonderingen, het museum met het Oeuvre van de Onze-Lieve-Vrouwewerk, het Historisch museum en het museum van de Moderne en Hedendaagse Kunst, deze zijn op ma. gesloten). Geopend 12.00-18.00 u. Gesloten 1 jan., 1 en 11 nov. en 25 dec. Gratis toegang elke 1ste zo. van de maand en voor jongeren tot 18 jaar. Voor informatie met betrekking tot de musea 📞 0388525000 • musees-strasbourg.org.
- **Strasbourg Pass**: het Bureau voor Toerisme biedt een toeristenpas aan om de stad te bezoeken zonder al te veel geld uit te geven. De pas geeft recht op toegang tot één museum naar

keuze, een lift naar het platform van de kathedraal, een boottochtje, een huurfiets voor een halve dag en het bijwonen van de voorstelling van de astronomische klok van de kathedraal. Plus (afhankelijk van de seizoenen) een korting van 30-50% op vele activiteiten. *De pas is 3 dagen geldig en kost € 13,40 (pass junior: € 6,70).*

- **Museum pas:** pas voor 1 dag € 8, voor 3 dagen € 10. De pas geeft recht op toegang tot alle musea in de stad. Je hebt het geld er al uit bij je bezoek aan het tweede museum. Zie ook de rubriek 'Museum pas voor het Boven-Rijngebied' in 'Elzas praktisch'.

Nuttige adressen

- 1** Bureau voor Toerisme
- 2** Informatiepunt
- 3** Bureau voor de ontwikkeling van Toerisme in de Bas-Rhin
- 5** Net sur Cour
- 10, 11** Fietsverhuur Vélocation
- 12** Batorama

Slapen

- 20** Camping de la Montagne Verte
- 21** Jeugdherberg René-Cassin
- 22** Jeugdherberg des Deux-Rives
- 23** C.I.A.R.U.S
- 24** Hotel Schutzenbock
- 25** Hotel Le Kléber
- 26** Etc Hotel
- 27** Hotel de l'III
- 28** Hotel La Cruche d'Or
- 29** Hotel Couvent du Franciscain
- 30** Hotel Michelet
- 31** Hotel Le Nid des Cigognes
- 32** Hotel Pax
- 33** Hotel Le 21e
- 34** Hotel Gutenberg
- 35** Hotel Suisse
- 36** Hotel Hannong
- 37** Hotel Best Western Monopole Métropole
- 38** Hotel Cathédrale
- 39** Hotel du Dragon
- 40** Le Grand Hotel
- 41** Best Western Hotel de l'Europe
- 42** Hotel Beaucour
- 43** Hotel Mercure Saint-Jean
- 45** Hotel CHUT

Eten

- 60** Restaurant Flam's
- 61** FEC
- 62** L'Épicerie
- 63** Secrets de Table
- 64** Poêle de Carottes
- 65** Le Tire-Bouchon
- 68** Le Clou
- 69** La Table de Christophe
- 72** Moozé
- 73** Au Fond du Jardin
- 74** Au Cruchon
- 75** Rôtisserie La Chaumière
- 77** S'Thomas Stuebel
- 79** Au Pont Corbeau
- 81** Chez Yvonne
- 82** Au Coin des Pucelles
- 85** Au Pigeon
- 86** L'Ami Schutz

- 87** L'Atable 77
- 88** L'Atelier du Goût
- 89** La Casserole
- 90** L'Éveil des Sens
- 91** La Vieille Tour
- 96** Tapas Café
- 97** Restaurant de la Victoire
- 98** Le Tarbouche
- 99** L'Osteria
- 102** La Choucrouterie
- 103** Fink'Stuebel
- 104** Le Pont aux Chats
- 105** Restaurant du Marché-Gare
- 106** Zum Wynhaenel
- 107** La Vignette
- 109** Les Semailles

Winkelen

- 114** Porcus
- 115** Maison Lorho (Au vieux Gourmet)
- 116** Pâtisserie Thierry Mulhaupt
- 117** Artzner
- 118** Cafés Reck
- 119** La boutique d'Antoine Werstermann

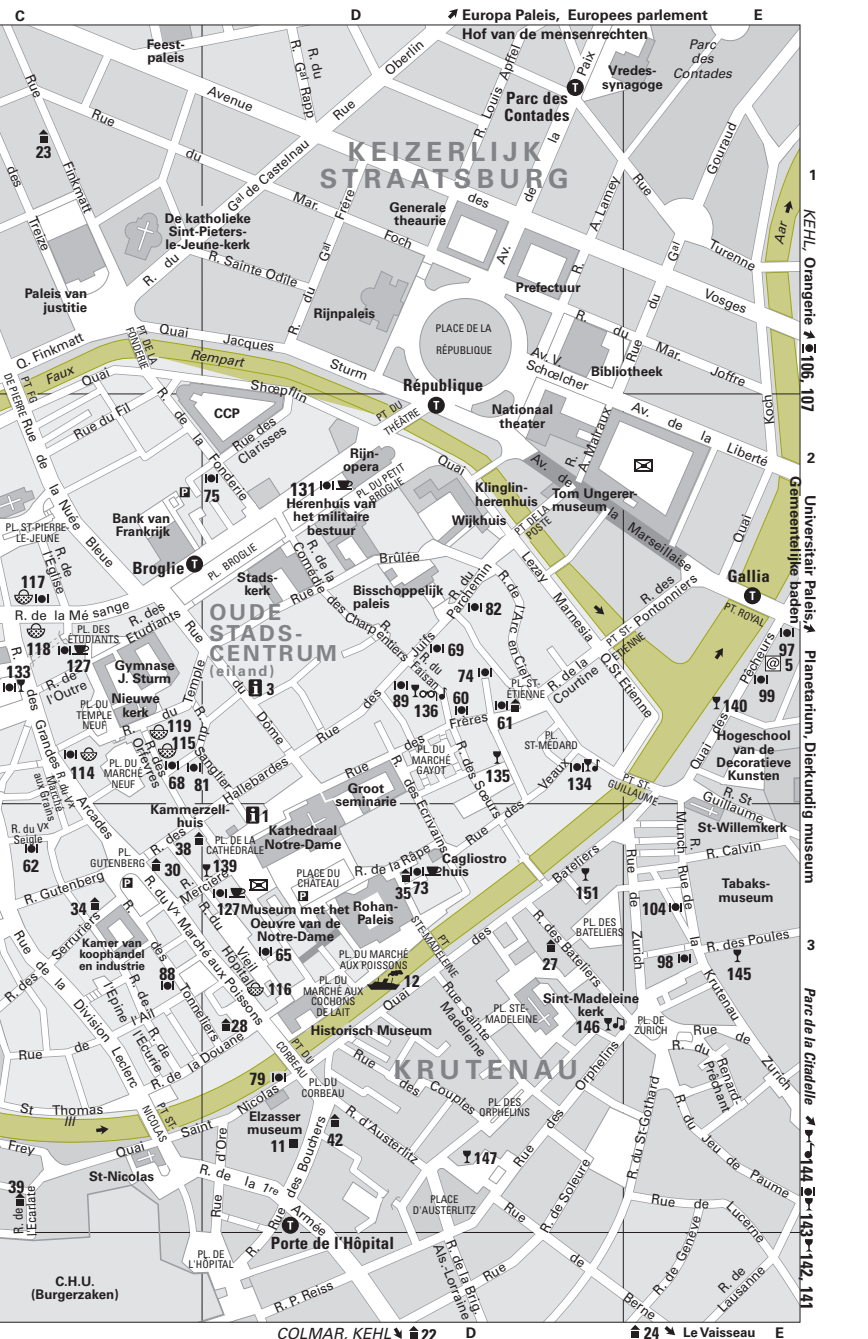
Lekker gebak eten, thee drinken, snacks en een ijsje eten

- 73** Au Fond du Jardin
- 125** Pâtisserie Riss
- 126** Pâtisserie Winter
- 127** Pâtisserie Christian
- 128** Le Thé des Muses
- 130** Salon de thé Grand' Rue
- 131** Le Café de l'Opéra
- 132** Le Glacier Franchi

Iets drinken, uitgaan en dansen

- 133** Taverne Kohler-Rehm
- 134** Au Brasseur Strasbourg
- 135** Les Aviateurs
- 136** La Java
- 137** Lartichaut
- 138** Le Trolleybus
- 139** Bierstub des 12 Apôtres
- 140** L'Atlantico
- 141** Living Room
- 142** The Giraf Café
- 143** La Plazoleta
- 144** La Salamandre
- 145** Rock City Café
- 146** Bar L'Élastic
- 147** Molly Malone
- 148** La Laiterie
- 149** Bar Perestroïka
- 151** La Passerelle
- 152** Le Chalet

COLMAR, KEHL ↙ 22 D

24 ↘ Le Vaisseau E

STRAATSBURG

VERVOER IN DE STAD

De tram

Rijdt ma.-za. 4.30-0.30 u. Gemiddeld om de 4 min overdag. Zo. 5.30-00.30 u.

Er zijn 5 lijnen: lijn A van *HautePierre* naar *Illkirch*, lijn B van *Elsau* naar *Station Hoenheim*, lijn C (via een deel van lijn B) van *Elsau* naar *Esplanade* en de universiteitscampus, lijn D van *Étoile-Polygone* naar de rotonde, *Cronenbourg*. De nieuwe lijn E verbindt *Baggersee* met *Robertsau-Boecklin*, via *l'Esplanade* en *le Wacken*. Alle trams rijden via de *place de l'Homme-de-Fer* in het stadscentrum (alleen lijn E niet).

De aerodynamische romp, de grote ramen en het nagenoeg geluidloos functioneren van de tram (vooral voetgangers worden weleens verrast door dit laatste aspect) behoren voortaan tot het straatbeeld van Straatsburg. Op sommige plaatsen liggen de rails verstopt onder gras. De voetgangers maken er dankbaar gebruik van en ook bejaarden kunnen dankzij de bijzonder lage instaptreden probleemloos gebruikmaken van de trams.

Zelfde tarief als de bus.

De auto

Als je in de buurt van Straatsburg logeert, raden we je aan om gebruik te maken van de formule 'Parkings Relais-Tram'. Voor circa €3,00 (voor de parkeerplaats *Tram Rotonde*) kun je een hele dag parkeren en elke inzittende van de auto krijgt een retourkaartje voor tram en/of bus. Er zijn acht parkeerterreinen (geopend ma.-za. 7.00-20.00 u: *Baggersee*, *Krimmeri-stade de la Meinau*, de *Rotonde* in *Kronenbourg*, en *Ducs d'Alsace* voor de lijnen A en D, *Elsau*, *Rives de l'Aar*, *Pont Phario* en *Hoenheim-Station* voor de lijnen B en C. Buiten de vermelde openingstijden zijn de parkeerterreinen gratis net als op zo. Je haalt je tramkaartje uit de automaten in de stations.

De bus

De *Compagnie des Transports Strasbourgeois (CTS)* staat in voor een goed busnet tussen Straatsburg en de voorsteden. Voor inlichtingen kun je bellen naar Allôbus ☎ 03 88 77 70 70 • cts-strasbourg.fr. Met een kaartje 24h individueel, kun je een onbeperkt aantal keren gebruikmaken van de bus en tram gedurende 24 uur voor €4. Het kaartje trio, voor €5,60, geeft recht om met drie personen de bus en de tram te nemen gedurende 1 dag. Deze zijn te koop bij de bureaus op de *place Kleber*, op het station, in de automaten in elke tram en in de Bureaus voor Toerisme.

Een speciale nachtlijn op vr. en za. avond van 23.30-5.30 u elk uur. Deze verbindt het station *Robertsau* tot de halte van de *Campus d'illkirch* via alle plaatsen waar het nachtleven in Straatsburg plaatsvindt.

De fiets

Straatsburg promoot het gebruik van de fiets in de stad (de Elzas is trouwens over het algemeen heel fietsvriendelijk, in vergelijking met de rest van Frankrijk in ieder geval). Er zijn duidelijk afgescheiden fietspaden en er zijn verscheidene fietsenverhuurders actief rond het centrum (zie hieronder). Een fiets huren is een goede oplossing om Straatsburg te door-kruisen tegen een laag tarief. Momenteel kun je gebruikmaken van 400 km fietspaden. 15% van de inwoners maakt hier gebruik van (het hoogste aantal van Frankrijk). Het gemeentebestuur heeft een 'handvest voor de fiets' ondertekend en wil niet alleen het net van fietspaden optimaliseren en uitbreiden, maar ook het imago van de fietsers in waarde laten stijgen! Een plattegrond van de fietspaden vind je bij de Bureaus voor Toerisme.

🚲 **Vélohop**: • velhop.strasbourg.eu. 3 adressen: *La Grande Verrière*, *place de la Gare* op verdieping -1 (plattegrond A2, 10) ☎ 03 88 23 56 75. Geopend ma.-za. tot 19.00 u (zon- en feestdagen in de winter gesloten). En een kantoor aan de *rue d'Or*, tramstation 'Porte de l'Hôpital' (plattegrond D3, 11) ☎ 03 88 35 44 65.

Geopend ma.-za. tot 19.00 u (zon- en feestdagen van half okt.-half maart gesloten), za. in de winter tot 17.30 u. Een ander kantoor bevindt zich bij de universiteit, aan de boulevard de la Victoire 23 (☎ 03 88 35 45 03, ma.-vr. 10.00-17.00 u). Verhuur van fietsen het hele jaar door. Reken op € 5 voor het huren van een fiets gedurende 12 uur. Voor een midweek betaal je € 15. De borg bedraagt € 150 per fiets. Er worden ook abonnementsformules aangeboden (vooral voor studenten). Je mag je fiets meenemen in de trams (niet in de bus).

🚲 **Véloparc:** 17 fietsenstallingen, te vinden op ● cts-srasbourg.fr. Gratis voor houders van de Badgeo-kaart (oplaadbaar), voor de stalling bij Rotonde moet je de titel 'vélo' tot je beschikking hebben. Deze is gratis aan te vragen ☎ 03 88 77 70 23 of 72, ma.-vr. 9.00-17.00 u.

De boot

🚤 **Batorama (plattegrond D3, 12):** ☎ 03 88 84 13 13 ● batorama.fr. Eind maart-eind okt. elke 30 min 9.30-21.00 u, nachtelijke boottocht mei-eind sept om 21.30 en 22.00 u. Nov. om 10.30, 13.00, 14.30 en 16.00 u. Eind nov-eind dec. elke 30 min tussen 9.00-17.00 u. Duur: 1 u en 10 min. Tarief: € 9; kortingen mogelijk. Kinderen betalen de helft van de prijs. Mooie tocht over de Ill, inclusief informatie, goede manier om de stad te leren kennen. Van de wijk Klein Frankrijk (Vauban Dam) tot het Europees Hof. Er bestaat ook een mogelijkheid een tocht over de Rijn te maken in juli-aug.

De taxi

🚗 In Straatsburg is het niet gebruikelijk om voorbijrijdende taxi's te wenken. Het zou kunnen dat je een hele tijd moet wachten voor er eentje stopt. Het is aan te raden Taxi 13 te bellen ☎ 03 88 36 13 13 of *Alsace Taxi/Taxis France taxi* ☎ 03 88 22 19 19.

Te voet

Lopen blijft nog altijd de beste manier om je te verplaatsen en de verborgen schatten van de stad te ontdekken, zoals de voorgevels en balkons. Je kunt goed enkele dagen in Straatsburg verblijven zonder gebruik te maken van het openbaar vervoer.

SLAPEN

Opgelet, er zijn elk jaar twaalf zittingen van het Europees Parlement, en dat heeft zo zijn gevolgen voor de bezettingsgraad van de lokale hotels. De zittingen duren meestal van ma.-do. en het is dan erg moeilijk om een slaapplek te vinden. Denk eraan om je hotelkamer lang van tevoren te reserveren!

In alle periodes is het raadzaam om eerst inlichtingen in te winnen bij het hotel van je keuze. De kortingen zijn niet altijd aangegeven, maar tijdens sommige maanden en weekenden (buiten het hoogseizoen) zijn deze er wel. Wanneer je kerst in Straatsburg wilt doorbrengen is het goed om te weten dat de meeste hotels de deuren sluiten tijdens de feestdagen. Zelfs de hotels rond de beroemde kerstmarkt zijn volgeboekt.

CAMPING

🏕️ **CAMPING DE LA MONTAGNE VERTE (BUITEN PLATTEGROND, VIA A4, 20):** *rue Robert Forrer 2* ☎ 03 88 30 25 46 ● lamontagneverte.strasbourg@orange.fr ● aquadis-loisirs.com ♿ 3 km van de binnenstad. Als je via de snelweg komt, neem je afrit 4 (Montagne Verte). Vanaf het treinstation bus 2, halte 'Auberge de jeunesse', daarna is het nog 10 min lopen. Vanaf het centrum tram B of C, halte 'Montagne Verte', en dan bus 12, 13 of 50, halte 'Auberge de jeunesse', en dan nog 5 min lopen. Het hele jaar door geopend. Receptie 8.00-22.00 u in het hoogseizoen (tot 20.00 u daarbuiten). 2 personen € 14,90. Een goede camping, want de plekken zijn groot en het geheel is omringd met bomen. Rustige en leuke sfeer. Tussen het groen stroomt een riviertje. Klein restaurant voor de snelle hap ('s zomers). Fietsverhuur.

HEEL GOEDKOOP TOT GOEDKOOP

JEUGDHERBERG DES DEUX-RIVES (BUITEN PLATTEGROND, VIA D4, 22): rue des Cavaliers ☎ 03 88 45 54 20 • strasbourg.2rives@fuaj.org ♿ ten oosten van de stad, in de richting van Kehl. Bus 2, halte 'Jardin-des-Deux-Rives', of tram D en dan bus 21. Bed in slaapzaal € 23,70, lakens en ontbijt inbegrepen, halfpension € 35. Restaurant voor lunch en avondeten, € 11,30-15,50. Bar bijna dag. geopend vanaf 19.00 u. Internet. Op 5 km van de stad vind je dit moderne gebouw met 2 verdiepingen, met meer dan 260 bedden. Dicht bij de Rijn en te midden van groen. In de buurt vind je een overdekte sportgelegenheid en een paardensportcentrum. Via het fietspad kom je gemakkelijk aan de andere kant van de rivier, of wandel langs het water.

C.I.A.R.U.S. (PLATTEGROND C1, 23): rue Finkmatt 7 ☎ 03 88 15 27 90 • ciarus.com • ciarus@ciarus.com. (Frans, Duits, Engels). Een klein kwartiertje lopen van het station. Je kunt ook bus 10 nemen, halte 'place de Pierre' en dan 5 min lopen. Het hele jaar geopend voor wie op doorreis is (slaapzaal met 3-6 bedden). Alle kamers (1-8 bedden) zijn voorzien van douche en wc. De prijzen liggen het hoogst gedurende de parlementaire bijeenkomsten en het laagst tijdens het weekend. Een slaapzaal van 4 bedden circa € 30 p.p. Ontbijt € 4, halfpension mogelijk. De initialen in de naam staan voor Centre international d'accueil en de rencontre unioniste de Strasbourg ('internationaal ontvangstcentrum en ontmoetingsplaats voor voorstanders in het behoud van de federale staat'. Toegankelijk voor iedereen, ondanks de religieuze bijklank). Het geheel bevindt zich in een oud gebouw tussen het station en de binnenstad. Een soort jeugdherberg, maar heel comfortabel en goed onderhouden. Restaurant en self-service, met een ruime keuze in biologische producten en eerlijke handel. De bar is tot 24.00 u geopend. Fietsverhuur ter plekke. Kluis en nachtbewaker aanwezig. Goede ontvangst.

HOTEL SCHUTZENBOCK (BUITEN PLATTEGROND, VIA E4, 24): avenue Jean Jaurès 81 ☎ 03 88 34 04 19 • bilgerma@wanadoo.fr • schutzenbock.fr. In de wijk Neudorf, 2 km ten zuidoosten van de binnenstad (10 min met de tram). Vanaf het station kun je een tram nemen tot de halte 'Jean-Jaurès' (lijn B of C). Geopend ma.-vr. en za. ochtend. Het hotel is de 4de week van juli en de eerste 2 weken van aug. gesloten, net als met kerst en nieuwjaarsdag. Tweepersoonskamer met wastafel en tv (douche en wc op de gang) € 39. halfpension € 49. Menu's € 9,80 (doordeweeks om 12.00 u.)-18. Een bescheiden hotel dat niet duur is. Gezellig en schoon, iets van het centrum af gelegen. Enkele kamers (de nummers 5, 6 en 7) bieden uitzicht op de tuinen. Heerlijk wanneer je uitgeput bent, of om wat te ontspannen. In het restaurant serveert men regionale, lekkere en overvloedige gerechten.

DOORSNEPRIJS TOT LUXUEUS

HOTEL LE KLÉBER (PLATTEGROND C2, 25): place Kléber 29 ☎ 03 88 32 09 53 • hotel-kleber-strasbourg@wanadoo.fr • hotelkleber.com. Tweepersoonskamer € 67-94, ook 3- en 4-persoonskamers. Wifi. Goede prijs-kwaliteitverhouding gezien de charme en de moderniteit van de plek. Wanneer je rust wilt kun je hier beter buiten het hoogseizoen komen. Elke verdieping straalt een andere sfeer uit. Op de 3de verdieping vind je bijvoorbeeld 'gesuikerde ideeën', met bijbehorende kleuren (roze, perzikkleur). Gekleurd, ingericht met smaak (hoewel niet veel), sfeervol, comfortabel, oog voor detail ... Deze kamers ademen charme en stijl. Ze doen er hier alles aan om het de gasten naar de zin te maken, en dit alles tegen toegankelijke prijzen.

ETC HOTEL (PLATTEGROND C3, 26): rue de la Chaîne 7 ☎ 03 88 32 66 60 • etc-hotel.com • etc-hotel@orange.fr. Goed bereikbaar via tramlijn A, die net om de hoek stopt. Tweepersoonskamer € 55-90, ontbijt € 8. Wifi. Geslaagde metamorfose van een oud hotel waardoor het hotel nu een modern design heeft. Hetzelfde team als in Hotel Kléber heeft hieraan gewerkt. 35 kamers met op elke verdieping een andere kleur. Kalm gelegen, wat hier zeker iets waard is.

HOTEL MICHELET (PLATTEGROND C3, 30): rue du Vieux-Marché-aux-Poissons 48 ☎ 03 88 32 47 38 • hotelmichelet@yahoo.fr • hotel-michelet.com. Het hele jaar door geopend. Tweepersoonskamers met douche

(aparte wc) vanaf € 40, met douche en wc of ligbad vanaf € 60. Geen ontbijt. Wifi (bij de receptie). Goed gelegen, in de binnenstad, vlak bij de kathedraal. Een vijftiental eenvoudige kamers die in de meeste gevallen uitzicht bieden op de muren van de buurhuizen. Sommige zijn op een sobere manier gerenoveerd en ogen vrij aardig, met zonnebloemgele muren. De nummers 1, 2, 4, 9 en 14 bieden alle comfort (geentv) en kijken uit op de binnenplaats, in alle rust.

 HOTEL DEL'ILL (PLATTEGROND D3, 27): rue des Bateliers 8, Krutenau ☎ 03 88 36 20 01

● info@hotel-ill.com ● hotel-ill.com. Vlak bij de kades, in een rustige straat. Gesloten 30 dec.-9 jan. Reserveren aanbevolen. Tweepersoonskamers € 75-92, afhankelijk van het comfort en het seizoen. Openbare parkeerplaats er tegenover. Internet, wifi. Een leuk hotel dat wordt geëxploiteerd door de vriendelijke familie Le François. De kamers zijn niet zeer groot, maar aangenaam en ze hebben een goede geluidsisolatie (sommige komen uit op de kleine binnenplaats). De bedden zijn onberispelijk. Op de 1ste verdieping is er een terras waar je kunt genieten van het zonnetje. Een van onze beste adressen in Straatsburg in deze prijsklasse.

 HOTEL LA CRUCHE D'OR (PLATTEGROND D3, 28): rue des Tonneliers 4-6 ☎ 03 88 32 11 23.

Vlak bij de kathedraal. Buiten het hoogseizoen geopend ma.-za., tijdens de kerstperiode ook op zo. Tweepersoonskamers € 75-100, afhankelijk van het comfort en het seizoen. Wifi. Het aantrekkelijke terras verwelkomt je al vanaf de stoep. Klein hotel met een vijftiental kamers die pas geleden gerenoveerd zijn. Ze zijn goed onderhouden en comfortabel. Ook restaurant.

 HOTEL COUVENT DU FRANCISCAIN (PLATTEGROND C1, 29): rue du Faubourg-de-Pierre 18

☎ 03 88 32 93 93 ● info@hotelfranciscain.com ● hotel-franciscain.com In de wijk waar ook de place des Halles te vinden is, 10 min lopen vanaf de kathedraal. Gesloten van 22 juli-5 aug. Tweepersoonskamers € 74-86. Met afgesloten parkeerplek (€ 8). Internet, wifi. Een klassiek 2-sterrenhotel met een rustige ligging achter in een doodlopende straat. De kamers (een veertigtal) zijn gerenoveerd en voorzien van airco. Heel hartelijke ontvangst. Het ontbijtbuffet wordt geserveerd in een kleine kelder, voor een fresco van feestvierende franciscaner monniken.

 HOTEL NID DE CIGOGNES (PLATTEGROND A2, 31): place de la Gare 2 ☎ 03 88 22 30 30. Het

hele jaar door geopend, behalve 2-8 jan. Tweepersoonskamer € 90-151, afhankelijk van het seizoen. Internet, wifi. Gehuisvest in weelderige gebouwen tegenover het nieuwe stationsplein (dat in dienst is gesteld voor de komst van de TGV). Erg handig wanneer je met de trein komt. Dichtbij betaald parkeren. Comfortabele kamers, die goed onderhouden worden en ook functioneel zijn. Ze zijn allemaal even charmant en fris. Neem bij voorkeur een kamer aan de achterkant, ondanks het feit dat de kamers aan de kant van het plein wel voorzien zijn van dubbel glas. Het geheel wordt onderhouden door de bekwame mevrouw Le Quellec.

 HOTEL PAX (PLATTEGROND A2, 32): rue du Faubourg-National 24-26 ☎ 03 88 32 14 54

● info@paxhotel.com ● paxhotel.com Tweepersoonskamers € 90, afhankelijk van het seizoen (bekijk ook de aanbieding op hun website). Betaald parkeren. Wifi. Circa honderd kamers die onderling sterk kunnen verschillen, maar ze zijn allemaal ruim en netjes en doen heel huise-lijk aan. Sommige hebben een uitzicht op het binnentuintje. Alle kamers worden regelmatig opgeknapt.

 HOTEL LE 21E (PLATTEGROND C2, 33): rue du Fossé-desoTanneurs 21-23 ☎ 03 88 23 89 21

● info@hotel-cyber-21.com ● hotel-cyber-21.com. Tweepersoonskamer met douche en wc € 60-90. Het hotel is rustig gelegen en de prijzen zijn correct. Het hotel loopt niet over van de charme maar past zeker in deze categorie, ondanks het feit dat de (twintig) kamers en de aankomsthal niet erg groot zijn.

LUXUEUS TOT HEEL LUXUEUS

 HOTEL GUTENBERG (PLATTEGROND C3, 34): rue des Serruriers 31 ☎ 03 88 32 17 15

● info@hotel-gutenberg.com ● hotel-gutenberg.com. Niet ver van de kathedraal. Het hele jaar door geopend. Tweepersoonskamers € 99-135, afhankelijk van het seizoen. Internet, wifi. Wij houden van de

rustige sfeer en de oude meubelen in dit 18de-eeuwse huis. De kamers op de eerste drie verdiepingen bieden uitzicht op de kathedraal (wanneer je iets voorover buigt) en hebben het comfort van een 3-sterrenhotel. De mooie zolderkamers op de bovenste verdiepingen bieden een leuk uitzicht over de daken. Het comfort van dit hotel (dat zelfs tot in de badkamers charme uitstraalt) verklaart het succes. Aangename ontvangst.

 BEST WESTERN HOTEL DE L'EUROPE (PLATTEGROND C2, 41): rue du Fossé des Tanneurs 38-40 ☎ 03 88 32 17 88 ● info@hotel-europe.com ● hotel-europe.com. Gesloten 2-8 jan. Tweepersoonskamers € 90-151. Inclusief ontbijt. Privéparkeerplaats (op reservering € 14). Wifi. Ideaal gesitueerd, in een voetgangersgebied dicht bij *la Petit France*. Het hotel is heel comfortabel en bevindt zich in een vroegere postherberg. Het interieur biedt een geslaagde mengeling van traditioneel en modern. Gezellige, onberispelijke kamers van verschillende afmetingen en in verschillende prijsklassen. Bijzonder attente ontvangst en bediening.

 HOTEL SUISSE (PLATTEGROND D3, 35): rue de la Râpe 2-4 ☎ 03 88 35 22 11 ● info@hotel-suisse.com ● hotel-suisse.com. Het hele jaar door geopend. Tweepersoonskamers € 75-99, afhankelijk van het seizoen en de grootte. Wifi. Een hotel met een ziel en aan de receptie vind je twee vrouwen die weten wat een goede ontvangst zonder te overdrijven is. Discreet, sympathiek en heel charmant, met knusse kamers. Het geheel ligt niet ver van de kathedraal. Er is een schitterend terras. De kamers met uitzicht op de kathedraal zijn prachtig, de andere zijn wat kleiner maar onberispelijk en recent gerenoveerd (badkamer, behang). Het ontbijtbuffet wordt opgediend in een mooie, heel aangename, ouderwetse eetkamer (of op je eigen kamer). Elke za. ochtend kooklessen op reservering.

 HOTEL CHUT (PLATTEGROND B3, 45): rue du Bain-Aux-Plantes 4 ☎ 03 88 32 05 06 ● contact@hote-strasbourg.fr ● hote-strasbourg.fr. Restaurant geopend di.-za. Tweepersoonskamer € 95-160, ontbijt € 12. Ontbijtmenu's doordeweeks € 15-38, à la carte € 35-50. Dit mooie, typisch Elzasser gebouw wordt gerestaureerd door een architect, waarbij design en traditie lijnrecht tegenover elkaar staan. De acht kamers en-suite zijn allemaal anders ingericht met grove materialen. Het geheel ademt een air van welzijn uit. De kalmte kun je gedurende mooie dagen opzoeken in de tuin. Ook een restaurant aanwezig, en wat voor een!

 HOTEL HANNONG (PLATTEGROND B2, 36): rue du 22 Novembre, 15 ☎ 03 88 32 16 22 ● info@hotel-hannong.com ● hotel-hannong.com ♿ 1ste week van jan. gesloten. Tweepersoonskamer € 79-198, ontbijtbuffet € 14. Veel aanbiedingen maken dit luxe-hotel aantrekkelijk. Wifi. Het 3-sterrenhotel van de stad, en zeker ook een van de charmantste. De voorgevel heeft een driehoekig fronton en de kamers zijn ingericht naar traditie (houten wenteltrap, oude kasten, rood tapijt op de trappen, gespannen doek), maar er zijn ook warme en discrete moderne invloeden van die eeuw te vinden. Het geheel wordt ondersteund door veel comfort (flatscreen, airco, dubbel glas). Een twintigtal kamers werd onlangs gerestaureerd. Op de begane grond is een wijnbar te vinden. Mooi terras.

 HOTEL BEST WESTERN MONOPOLE MÉTROPOLE (PLATTEGROND B2, 37): rue Kuhn 16 (ingang via rue Kageneck 14) ☎ 03 88 14 39 14 ● infos@bw-monopole.com ● bw-monopole.com ♿ het hele jaar door geopend. Tweepersoonskamers € 85-200, afhankelijk van het seizoen, ontbijt inbegrepen. Veel aanbiedingen. Privéparkeerplaats € 12. Een heel groot hotel in de buurt van het station, met een ecolabel (een van de weinige), ouderwetse service en een zeer professionele ontvangst. Kamers in alle stijlen, waarvan sommige heel eigentijds. Voor mensen met nostalgie voor het oude Elzas zijn er ook traditionele kamers, maar ze zijn allemaal even comfortabel, dat spreekt voor zich.

 HOTEL CATHÉDRALE (PLATTEGROND C-D3, 38): place de la Cathédrale 12-13 ☎ 03 88 22 12 12 ● reservation@hotel-cathedrale.fr ● www.hotel-cathedrale.fr. Het hele jaar door geopend. Tweepersoonskamers € 75 (voor een hele kleine)-170, afhankelijk van het seizoen en tentoonstelling, ontbijt € 13. Wifi.

Met een beetje geluk heb je een kamer (die zeer geliefd is) met uitzicht op de kathedraal en het Kammerzell-huis. De kamers zijn comfortabel en hebben een goede geluidsisolatie, maar de gangen van het hotel vormen een echt doolhof. Er is ook een salon en een bar (uitstekende cocktails). Aantrekkelijk ontbijtbuffet in een onlangs gerenoveerde zaal. Heel hoffelijke ontvangst.

HOTEL DU DRAGON (PLATTEGROND C3, 39): rue du Dragon 12 📞 03 88 35 79 80 • dragon.fr • hotel@dragon.fr ♿ *Het hele jaar door geopend. Tweepersoonskamers € 69-145, afhankelijk van de grootte en van het uitzicht. Ontbijt € 12. Internet, wifi. Ondergebracht in een 17de-eeuws huis, waarvan de voorgevel erg opvallend is. Sommige bezoekers zullen verbaasd zijn over deze (in sommige gevallen vrij kleine) hedendaagse kamers met een minimalistisch interieur in grijze tinten. De kamers op de bovenste verdiepingen (waaronder enkele zolderkamers) zijn heel ruim en bieden uitzicht op de kathedraal en de kades. Het is er aangenaam en er is een vriendelijke ontvangst. Het uitgebreide ontbijt wordt bij mooi weer geserveerd op de geplaveide binnenplaats, onder de lindeboom. Permanente tentoonstelling met werk van hedendaagse kunstenaars.*

LE GRAND HOTEL (PLATTEGROND A2, 40): place de la Gare 12 📞 03 88 52 84 84 • le.grand.hotel@wanadoo.fr • le-grand-hotel.com. *Het hele jaar geopend. Tweepersoonskamers € 179-289, ontbijt inbegrepen. Interessante aanbiedingen buiten het hoogseizoen en gedurende sommige weekenden. Parkeergelegenheid in de buurt. Wifi. Sobere lijnen en grote kamers. Het gebouw getuigt van de architectuur van de jaren 1950. In de ruime hal vind je een schitterende glazen lift (een prototype uit die tijd en een uniek model). Alle kamers zijn opgeknapt in de hedendaagse stijl. De comfortabele kamers verdienen echt drie sterren. Sommige zijn voorzien van airco, en allemaal van tv en een internetaansluiting. Onberispelijke service.*

HOTEL BEAUCOUR (PLATTEGROND D3, 42): rue des Bouchers 5 📞 03 88 76 72 00 • info@hotel-beaucour.com @hotel-beaucour.com ♿ *Het hele jaar geopend. Tweepersoonskamer € 135-169. Ook suites en maisonnettes € 194-224. Hoge prijzen, maar kortingen in sommige weekenden mogelijk. Internet, wifi. Aan het einde van een lange portiek en een laan omringd met planten staan vijf beschermde Elzasser huizen (dus vakwerkhuisen!) uit de 18de eeuw. Een van de drukste hotels in de stad. Charme en comfort gaan hier hand in hand. De kamers zijn allemaal verschillend (ook enkele zolderkamers met opvallende balken) en heel aangenaam. Goede comfort, maar vermijd de kamers aan de straatkant.*

HOTEL MERCURE SAINT-JEAN (PLATTEGROND B2, 43): rue du Maire-Kuss 3 📞 03 88 32 80 80 • H1813@accor.com • mercure.com ♿ *Het hele jaar geopend. Tweepersoonskamer € 99-195 afhankelijk van het seizoen en van het niveau van comfort. Ontbijt € 16. Interessante aanbiedingen in sommige periodes. Wifi. Een mooi bakstenen gebouw uit de 19de eeuw, met een bijna Victoriaanse charme die afsteekt in deze straat vol bazaars en kebabverkopers. Comfortabele kamers met airco en geluidsisolatie en een smaakvol interieur met sobere kleuren. Opvallende balken en zolderkamers met mooie meubels op de bovenste verdieping, voor de romantici.*

Slapen in de omgeving

HOTEL-RESTAURANT AU TILLEUL: route de Strasbourg 5, 67206 Mittelhausbergen 📞 03 88 56 18 31 • autilleul@wanadoo.fr • autilleul.fr ♿ *6 km ten noordwesten van Straatsburg via de D4. Tweepersoonskamer € 80-95. Internet, wifi. Comfortabele, prettige kamers, die elk de naam van een boom gekregen hebben. Zie ook de rubriek 'Gastronomisch eten in de omgeving'.*

GASTENKAMERS À L'ARC-EN-CIEL: rue du Maréchal-Foch, 67113 Blasheim 📞 03 88 68 93 37 • alarcenciel@wanadoo.fr • alarcenciel.net ♿ *In de buurt van Straatsburg (en op minder dan 10 min van de luchthaven), ten zuiden van de stad. Vanaf de A35 neem je afrit nummer 10. Tweepersoonskamer € 59-69. Ook 2 familiekamers met mezzanine (tot 6 personen). Internet, Wifi. Je zult zeker dol zijn op dit traditionele dorpie met mooie vakwerkonderkomens. In deze oude boerderij, die*